POHJOIS-KARJALA
Maakuntaliitto

Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040 1. vaihe

Kaavaselostuksen liiteosio 4,

rakennetun kulttuuriympäristön kohdekortit, Nurmes

luonnos 26.4.2021

Kohdekortti

Perustiedot

Tunnus	541_001_Bomba-talo_Nurmes		
Nimi	Bomba-talo	**Osoite** Suojärvenkatu 1, 75500 Nurmes	
		Koordinaatit WGS84	
Kylä / kaupunginosa			63,5337
Kunta	Nurmes		29,1709
Rakennustunnus		**Kiinteistötunnus**	541-124-5-5
Kohdetyyppi	Kulttuuritoiminnan rakennukset		
Valmistumisvuosi	1978		
Suunnittelija	Vilho Suonmaa ja Jarmo Santala		
Kaavamerkintä	RM-korttelialueella (matkailua palvelevien rakennusten korttelialue)		
Maankäytön suunnittelussa aiemmin määritetty arvo			
Nyk. käyttö	Matkailukäyttö		
Alkup. käyttö	Matkailukäyttö		

Rakennustekniset tiedot

Kerrosluku	3
Perustus	Betoni
Runko	Hirsi
Kattomuoto	Harjakatto
Kate	
Vuoraus	Hirsi
Ulkovärit	Ruskea hirsi
Kunto / käytössä vai ei	Käytössä
Erityishuomiot	

Kohdekuvaus

Kohteen kuvaus ja historia, yleisölle julkista tietoa (lähteet mainittuna tekstiin). Henkilötietoihin tms. liittyvää aineistoa voi tallentaa erillisinä kohteeseen liittyvinä liitteinä.

Bomban karjalaiskylä Nurmeksessa, Pielisen rannalla on Pohjois-Karjalan turismin keskeisiä rakennettuja kohteita. Päärakennus Bomban talo rakennettiin vuosina 1977–78 karjalaisen hirsitalon tyyliin. Suunnittelusta vastanneilla Vilho Suonmaalla ja Jarmo Santalalla oli esikuvana rajantakaisen Karjalan Suojärvelle 1855 rakennettu Bombinin talo. Bombinin talo edusti suurperheelle rakennettua asuinrakennusta, jossa olivat myös karjasuojat saman katon alla. Tällaiset suurperheiden asuinrakennukset olivat tyypillisiä Raja-Karjalassa muun muassa Salmissa, Suistamossa, Suojärvellä sekä Korpiselällä. Bomban talo on pohjoismaiden suurin pyöröhirsitalo. Ilomantsiin Parppeinvaaraan rakennettu karjalaiskylä aloitti 1960-luvun alussa tämän perinteiseksi Karjalaiseksi arkkitehtuuriksi tuolloin kutsutun rakennustyylin. Tyylin katsottiin heijastavan karjalaisuuteen liitettyjä merkityksiä, joiden vaaliminen oli tärkeää alueen identiteetille. Karjalaiskylien taustalla oli kuitenkin enemmän matkailunkehittämisen tarpeet kuin kulttuurihistoriallisen perinteen vaaliminen. Karjalaiskylät kuitenkin muokkasivat näkemyksiämme siitä millaista on ollut perinteinen rakennuskulttuuri.

Bomban talon rakennuttivat Suojärven pitäjäseura ja Karjalan liitto. Ympärille syntyi kokonainen karjalaiskylä toimintoineen, johon mahtuu kylpylää ja majoituskapasiteettia. Nykyään Bomban toiminnoista vastaa Pohjois-Karjalan Osuuskauppa.

Kohde on yksi esimerkki Pohjois-Karjalassa 1960–1980 luvuilla vallinneesta uuskarelianistisesta arkkitehtuurista, jonka taustat liittyvät karelianismin uudelleen heräämiseen, rajakarjalaisen perinteisen arkkitehtuurin uudelleen arviointiin ja matkailun kehittämiseen.

Lähteet:
Karjalainen numerot: 23.8.1978, 24.8.1978, 11.0.1978
Aarnio, Samu & Kononen, Suonna & Piiparinen, Pekka (2018). Pohjois-Karjalan arkkitehtuuriopas.

Kohteen tulevaisuus (mm. uhkatekijät, päätökset, kaavallinen tilanne)
Ei uhkatekijöitä.

Muut lähteet, lisätiedot, linkit ja liitteet

Arvottaminen

Arvo	Maakunnallisesti arvokas

Arvon perustelu
Historiallinen todistusvoima ja identiteetti
Maisemalliset arvot
Symboliarvo
Näyttävä uuskarelianistinen kokonaisuus.

Inventointipäivä	Inventoija
12.9.2020	Samu Aarnio

2021-01-02

Kohdekortti

Perustiedot

Tunnus	541_002_Bomban tsasouna_Nurmes		
Nimi	Bomban tsasouna	**Osoite** Suojärvenkatu 1, 75500 Nurmes	
		Koordinaatit WGS84	
Kylä / kaupunginosa	Ritoniemi		63,5324
Kunta	Nurmes		29,1682
Rakennustunnus		**Kiinteistötunnus**	541-124-6-1 / 1a
Kohdetyyppi	Kirkot		
Valmistumisvuosi	1980		
Suunnittelija	Erkki Helasvuo		
Kaavamerkintä	YK-korttelialueella (kirkkojen ja muiden seurakunnallisten rakennusten korttelialue)		
Maankäytön suunnittelussa aiemmin määritetty arvo			
Nyk. käyttö	Tsasouna		
Alkup. käyttö	Tsasouna		

Rakennustekniset tiedot

Kerrosluku	1	1
Perustus	Betoni, kiviverhous	
Runko	Hirsi	
Kattomuoto	Harjakatto	
Kate	Lauta	
Vuoraus		
Ulkovärit	Tumma hirsi	
Kunto / käytössä vai ei	Käytössä	
Erityishuomiot		

Kohdekuvaus

Kohteen kuvaus ja historia, yleisölle julkista tietoa (lähteet mainittuna tekstiin). Henkilötietoihin tms. liittyvää aineistoa voi tallentaa erillisinä kohteeseen liittyvinä liitteinä.

Bomban tsasouna vihittiin käyttöön 17.7.1980. Rakennushanketta pidettiin ainutkertaisena maassamme, sillä tiettävästi ensimmäistä kertaa rukoushuoneen on rakentanut ja omistaa matkailuyhtiö, Bomba Oy. Tsasouna oli yksi rakennuskohde Bomban alueen matkailuun tarkoitettujen rakennusten sarjassa. Tsasounan rakentamista osittain tästä syystä sillä jotkin tahot pelkäsivät, että rukoushuone leimautuu “huvipaikaksi” eikä sen ole soveliasta olla osa turistien valtaamaa Bombaa. Tsasounaa hallitsi kuitenkin ortodoksinen seurakunta, ei Bomba Oy. (Karjalainen 17.7.1980.)

Puurakenteiselle tsasounalle tyypillisesti myös Bomban tsasounan tunnusmerkkinä on avonainen kuisti, jonka ylle kohoaa kuusikulmainen kellotorni. Tämäntyyppisen ratkaisun esikuvana pidetään Ägläjärven tsasounaa Korpiselällä, joka on ajoitettu valmistuneen 1700–1800-lukujen vaihteeseen.

Bomban tsasouna on pyöröhirrestä rakennettu, noin 40 neliön suuruinen rukoushuone. Kellotorni kohoaa 13 metrin korkeuteen. Tsasounan pienoisikonostaasin on tehnyt ikonitaiteilija Margit Lintu. Kirkonkello on 1800-luvulla valettu. Tsasouna sijaitsee Ritoniemellä, tsaounalle pääsee ainostaan kapeaa polkua ja pitkospuita pitkin. Tietä tsasounalle ei haluttu rakentaa. Tämä oli harkittu ratkaisu, joka kuvastaa kristillisiä aatteita yksin tehtävästä matkasta Herran huoneelle.

Lähteet:
Karjalainen: 17.7.1980, Karjalainen 18.7.1980

Kohteen tulevaisuus (mm. uhkatekijät, päätökset, kaavallinen tilanne)

Ei uhkatekijöitä.

Muut lähteet, lisätiedot, linkit ja liitteet

Arvottaminen

Arvo	Maakunnallisesti arvokas

Arvon perustelu
Historiallinen todistusvoima ja identiteetti
Maisemalliset arvot
Symboliarvo
Edustaa uuskarelianismia.

Inventointipäivä	Inventoija
12.9.2020	Samu Aarnio

Kohdekortti

Perustiedot

Tunnus	541_003_Entinen kauppalantalo_Nurmes		
Nimi	Kauppalantalo	**Osoite** Karjalankatu 1, 75500 Nurmes	
		Koordinaatit WGS84	
Kylä / kaupunginosa	Kauppala		63,5443
Kunta	Nurmes		29,1327
Rakennustunnus		**Kiinteistötunnus**	541-111-142-3
Kohdetyyppi	Hallinto- ja toimistorakennukset		
Valmistumisvuosi	1905		
Suunnittelija	Usko Nyström		
Kaavamerkintä	Sr1, YH -korttelialue		
Maankäytön suunnittelussa aiemmin määritetty arvo			
Nyk. käyttö	Toimistoja		
Alkup. käyttö	Kaupungintalo		

Rakennustekniset tiedot

Kerrosluku	2	2
Perustus	Kivi, betoni	
Runko	Hirsi	
Kattomuoto	Aumakatto	
Kate	Saumapelti	
Vuoraus	Lauta	
Ulkovärit	Vihreän sävyt	
Kunto / käytössä vai ei	Käytössä	
Erityishuomiot		

Kohdekuvaus

Kohteen kuvaus ja historia, yleisölle julkista tietoa (lähteet mainittuna tekstiin). Henkilötietoihin tms. liittyvää aineistoa voi tallentaa erillisinä kohteeseen liittyvinä liitteinä.

Kauppalantalo aloitettiin suunnittelemaan 1903, kun kauppalan hallinnolle ilmeni tarvetta oman huoneiston hankinnalle. Rahatoimikamari teki alustavan pohjapiiroksen sekä kustannusarvion (Vuorela 2010, 12–14). Julkisivupiirustukset tilattiin arkkitehtitoimisto Nyström-Petrelius-Penttilä ja todennäköisesti rakennuksen pääsuunnittelijana toimi arkkitehti Usko Nyström (1861–1925). Arkkitehtitoimisto oli aikoinaan sangen tunnettu ja esimerkiksi Helsinkiin se suunnitteli lukuisia jugend-kerrostaloja. Tunnetuin kolmesta arkkitehdista on Nyström, yksi hänen itsenäisistä töistään on Imatran valtionhotelli (1903).

Kauppalantaloa alettiin käyttää ahkerasti heti sen valmistumisen jälkeen vuonna 1905. Kauppalan hallinto käytti sitä omiin tarpeisiinsa ja seurat ja yhdistyksen vuokrasivat siitä huoneita harjoituksiaan, kokouksiaan sekä iltamiaan varten. Kauppalantalon vahtimestarilla oli asunto yhdessä huoneessa ja käräjiä istuttiin pienessä salissa. Kauppalantalossa sijaitsivat myös kirjasto- sekä palokalustohuoneet. (Vuorela 2010, 14.)

Rakennuksessa on tiettyä säännönmukaisuutta, kuten ikkunoiden jako ja katemuodot. Todennäköisesti symmetrisyydellä on haettu kauppalan hallintorakennukseen arvokkuutta. Lukuiset pienet koristeelliset yksityiskohdat kertovat kuitenkin kohteen päätyylisuunnasta, jugendista.

Lähde: Vuorela, Venla (2010). Kauppalantalosta kaupungintaloksi. Nurmeksen kaupungintalon käyttötarkoitukset ja julkisivumuutosten selvitys. Opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Restauroinin koulutusohjelma.

Kohteen tulevaisuus (mm. uhkatekijät, päätökset, kaavallinen tilanne)

Ei uhkatekijöitä.

Muut lähteet, lisätiedot, linkit ja liitteet

Aarnio, Samu & Kononen, Suonna & Piiparinen, Pekka (2018). Pohjois-Karjalan arkkitehtuuriopas. Karjalainen: 17.7.1980, 18.7.1980.

Arvottaminen

Arvo	Maakunnallisesti arvokas

Arvon perustelu
Historiallinen kerroksisuus

Arkkitehtuurinen ja rakennustaiteellinen arvo

Historiallinen tyypillisyys alueelle

Upea esimerkki aikansa koristeellisesta kaupungintalo arkkitehtuurista.

Inventointipäivä	Inventoija
12.9.2020	Samu Aarnio

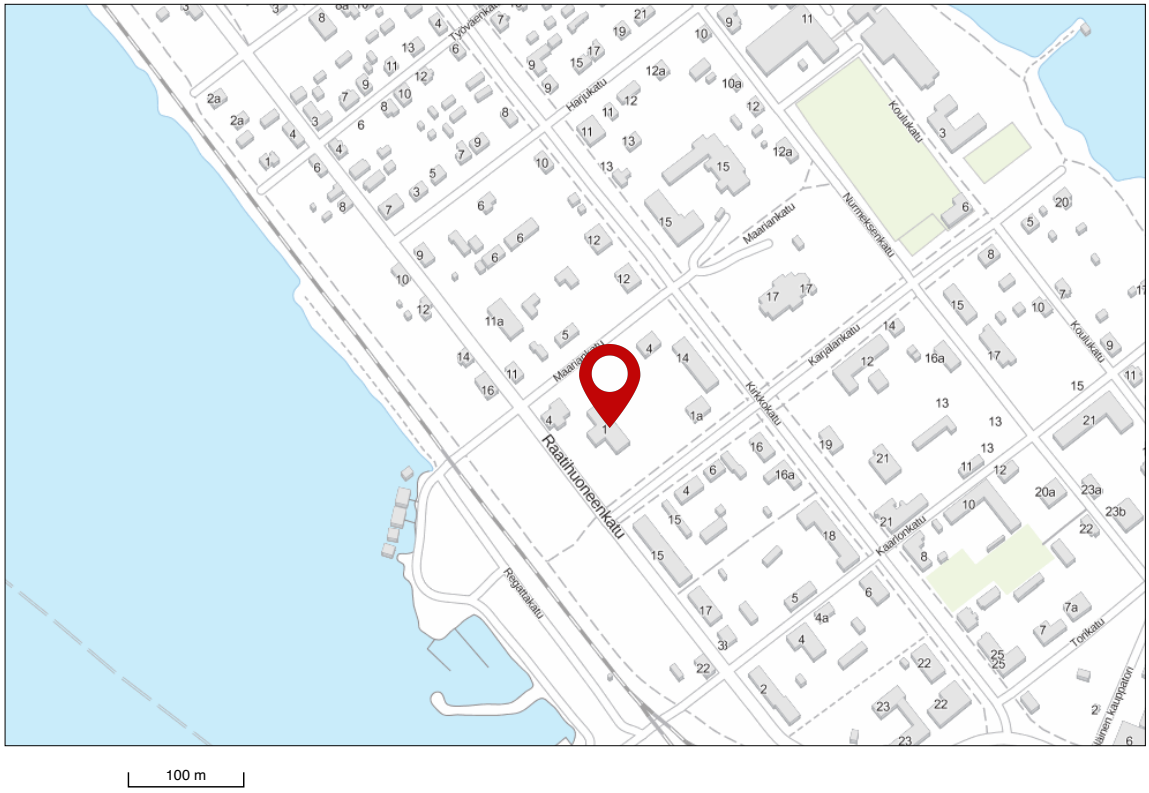

Kohdekortti

Perustiedot			
Tunnus	541_004_Entinen valtion virastotalo_Nurmes		
Nimi	Entinen valtion virastotalo	Osoite Kirkkokatu 14, 75500 Nurmes	
		Koordinaatit WGS84	
Kylä / kaupunginosa			63,5448
Kunta	Nurmes		29,1342
Rakennustunnus		Kiinteistötunnus	541-111-142-2
Kohdetyyppi	Hallinto- ja toimistorakennukset		
Valmistumisvuosi	1964		
Suunnittelija	Kaija ja Heikki Siren		
Kaavamerkintä	YH -korttelialueella (hallinto- ja virastorakennusten alue)		
Maankäytön suunnittelussa aiemmin määritetty arvo			
Nyk. käyttö	Nurmeksen kaupungintalo		
Alkup. käyttö	Valtion virastotalo		
Rakennustekniset tiedot			
Kerrosluku	3		
Perustus	Betoni		
Runko	Betoni, tiili		
Kattomuoto	Loiva aumakatto		
Kate	Saumapelti		
Vuoraus	Tiili		
Ulkovärit	Tumma punatiili		
Kunto / käytössä vai ei	Käytössä		
Erityishuomiot			

Kohdekuvaus

Kohteen kuvaus ja historia, yleisölle julkista tietoa (lähteet mainittuna tekstiin). Henkilötietoihin tms. liittyvää aineistoa voi tallentaa erillisinä kohteeseen liittyvinä liitteinä.

Vuonna 1964 valmistunut Valtion virastotalo on sovitettu samalle tontille kuin kauppalan entinen kaupungintalo. Ajatuksena oli luoda julkisten rakennusten yhtenäinen linja. Valtion virastotalon paikalta jouduttiin ottamaan tilaa kaupungintalon puistosta, ja yhteys Nurmeksen kirkon ja entisen kauppalantalon välillä katkesi. (Vuorela 2010, 52.)

Valtion virastotalon ovat suunnitelleet Kaija (1920–2001) ja Heikki (1918–2013) Siren. Virastotalon kokonaisuus koostuu kolmesta rakennuksesta, joista Kirkkokadun varressa sijaitsee päärakennus. Sen huomiota herättävin elementti ovat pitkät, aikakautensa arkkitehtuurin mukaiset nauhaikkunarivit, lempeä punatiilijulkisivu sekä juhlallinen ja valoa antava sisäänkäynti. Nykyisin rakennukset ovat pitkälti Nurmeksen kaupungin käytössä.

Kohde sisältyy Puu-Nurmeksen RKY-alueeseen. Kohde on laadukas esimerkki Valtion virastotaloarkkitehtuurista 1960-luvulla. Kohteen alkuperäinen käyttötarkoitus, arkkitehtuuri ja rakennustapa ovat säilyneet. Kohteen ovat suunnitelleet nimekkäät arkkitehdit Kaija ja Heikki Siren, joiden suunnittelutyötä on esimerkiksi Helsingin Hakaniemessä sijaitseva Ympyrätalo (1968), Otaniemen Teekkarikylä (1949) ja kappeli (1956). Rytmikkäästi ladotut, korkeatasoisista tiilistä tehdyt julkisivut yhdistävät saman näköisyyttä Nurmeksen Valtion virastotaloa ja Otaniemen Teekkarikylää.

Lähde:
Aarnio, Samu & Kononen, Suonna & Piiparinen, Pekka (2018). Pohjois-Karjalan arkkitehtuuriopas.
Vuorela, Venla (2010). Kauppalantalosta kaupungintaloksi. Nurmeksen kaupungintalon käyttötarkoitukset ja julkisivumuutosten selvitys. Opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Restauroinin koulutusohjelma.

Kohteen tulevaisuus (mm. uhkatekijät, päätökset, kaavallinen tilanne)
Ei uhkatekijöitä.

Muut lähteet, lisätiedot, linkit ja liitteet

Arvottaminen

Arvo	**Maakunnallisesti arvokas**

Arvon perustelu

Arkkitehtuurinen ja rakennustaiteellinen arvo
Historiallinen kerroksisuus
Alkuperäisyys

Valtion toteuttama virastotalo, laadukasta rakentamista, alkuperäisessä asussaan, maakunnallista arvoa.

Inventointipäivä	Inventoija
12.9.2020	Samu Aarnio

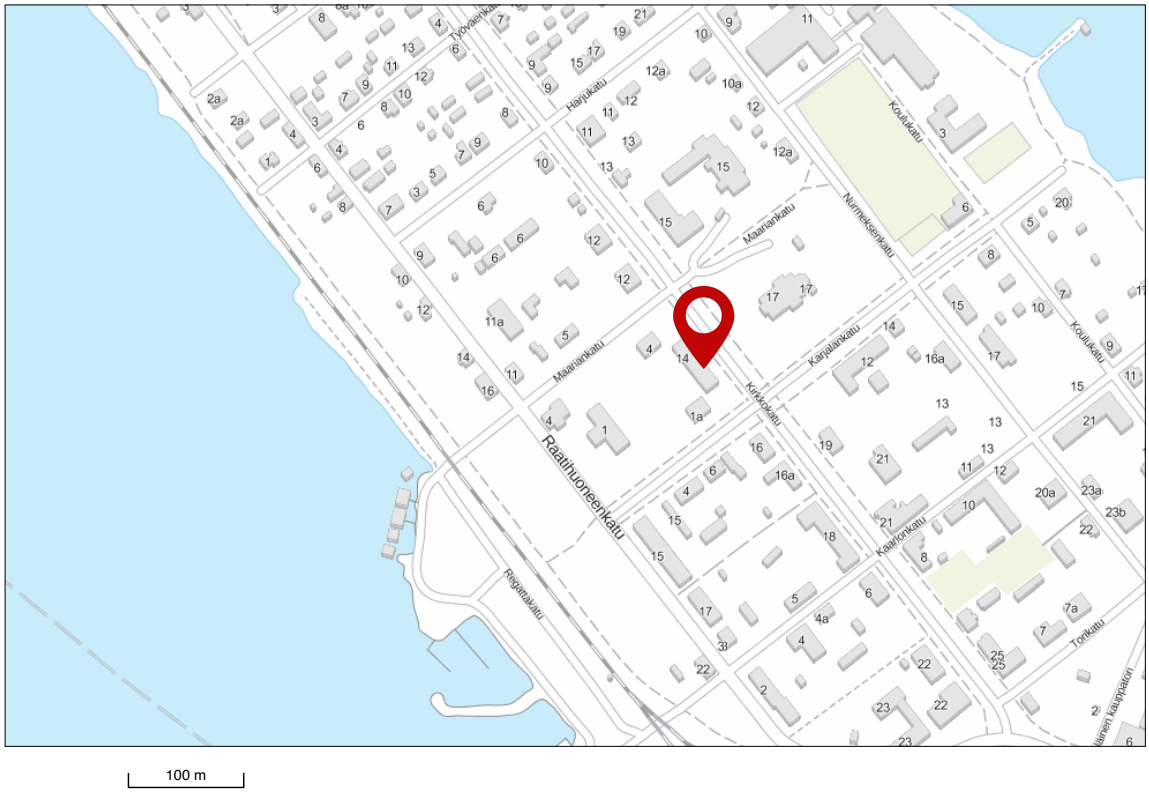

KAUPUNGINTALO

Kohdekortti

Perustiedot

Tunnus	541_005_Hyvärilä_Nurmes		
Nimi	Hyvärilä	**Osoite** Lomatie 12, 75500 Nurmes	
		Koordinaatit WGS84	
Kylä / kaupunginosa			63,5318
Kunta	Nurmes		29,1982
Rakennustunnus		**Kiinteistötunnus**	541-123-102-3 / 12
Kohdetyyppi	Majoitusrakennukset		
Valmistumisvuosi	1920		
Suunnittelija	Sosiaalihallituksen arkkitehti Axel Mörne, laajennus Erkki Helasvuo, 1992.		
Kaavamerkintä	Hotelli ja vastaanotto, navetta, punainen riihi ja valkoinen rapattu majoitusrakennus SR 1 -merkintä		
Maankäytön suunnittelussa aiemmin määritetty arvo			
Nyk. käyttö	Hotelli-, matkailu- ja leirikeskus		
Alkup. käyttö	Kunnalliskoti		

Rakennustekniset tiedot

Kerrosluku	3
Perustus	Betoni
Runko	Tiili, betoni
Kattomuoto	Aumakatto, harjakatto
Kate	Saumapelti
Vuoraus	Rappaus
Ulkovärit	Vaalean keltainen rappauspinta.
Kunto / käytössä vai ei	Käytössä
Erityishuomiot	

Kohdekuvaus

Kohteen kuvaus ja historia, yleisölle julkista tietoa (lähteet mainittuna tekstiin). Henkilötietoihin tms. liittyvää aineistoa voi tallentaa erillisinä kohteeseen liittyvinä liitteinä.

Hyvärilän kartanohotelli on vuonna 1921 valmistuneen entisen kunnalliskodin klassismia edustava päärakennus. Suunnittelijana toimi sosiaalihallituksen arkkitehti Axel Mörne (Karjalainen 19.7.1921). Pohjois-Karjalassa toinen Mörnen suunnittelema kunnalliskoti on Koppolan kunnallisairaala (1928) Joensuussa. Siihen on liitetty saneerauksen yhteydessä samaa rakennustyyliä edustava lisäosa, joka rakennettiin 1992. Laajennusosan on suunnitellut Erkki Helasvuo. (Karjalainen 11.3.1992.) Asemakaavassa rakennus on suojeltu kaavamerkinnällä sr-1.

Hyvärilän saneeraaminen matkailu käyttöön aloitettiin 1973. Tuolloin Nurmeksen kaupunki käynnisti Matkailukaupunki-nimisen projektiryhmän, jossa arkkitehti Erkki Helasvuo ideoi malleja matkailun edistämiseksi. Hankkeen muita puuhamiehiä olivat maisema-arkkitehti Virva Veisterä sekä insinööri Edward Röytiö Nurmeksen kaupungin teknisestä virastosta (Sulopuisto 2020, 45). Työryhmän mallissa “matkailukaupunki” jakaa Nurmeksen neljään osaan: Porokylä, läntinen kauppalanosa ja Ritoniemi–Kannaslahti. Porokylän merkitys oli sinne rakennettava terveyskeskus, joka tarjoaisi matkailijoille terveyspalvelut. Läntisen kauppalanosan etuja ovat liikekeskus ja torialue. Varsinainen matkailukaupunki muodostuisi sitten tuolloin lähes rakentamattomaan alueeseen Ritoniemi–Kannaslahti. Rantaviivaa alueelle kertyi lähes 10 kilometriä. ”Suurimmaksi” ja “kauneimmaksi” alueen hotelliksi suunniteltiin Hyvärilän kunnalliskodin muuttaminen kartanohotelliksi. Alueen muut rakennukset suunniteltiin muutettavaksi myös matkailukäyttöön sopiviksi (Karjalainen 21.10.1973). Myös leirintäalueelle varattiin oma alue. Päärakennuksen laajennus ja muuntaminen 28 vuodepaikkaiseksi hotelliksi saatiin valmiiksi 1992 (Karjalainen 11.3.1992).

Hyvärilä kuvastaa 1960–1980 lukujen matkailun kehittämisen historiaa Pohjois-Karjalassa. Alueella on monipuolinen rakennuskanta. Päärakennus on poikkeuksellisen komea 1920-luvun klassismin edustaja.

Lähde:
Karjalainen 19.7.1921, 21.10.1973, 11.3.1992
Sulopuisto, Sirpa (2020). Matkailun kehittämissuunnitelmia Pohjois-Karjalassa. Pohjois-Karjalan historiallinen yhdistys.

Kohteen tulevaisuus (mm. uhkatekijät, päätökset, kaavallinen tilanne)
Ei uhkatekijöitä.

Muut lähteet, lisätiedot, linkit ja liitteet

Arvottaminen

Arvo	**Maakunnallisesti arvokas**

Arvon perustelu
Historiallinen todistusvoima ja identiteetti

Maisemalliset arvot

Arkkitehtuurinen ja rakennustaiteellinen arvo

Maisemallista ja historiallista arvoa, hienosti säilynyt.

Inventointipäivä	**Inventoija**
12.9.2020	Samu Aarnio

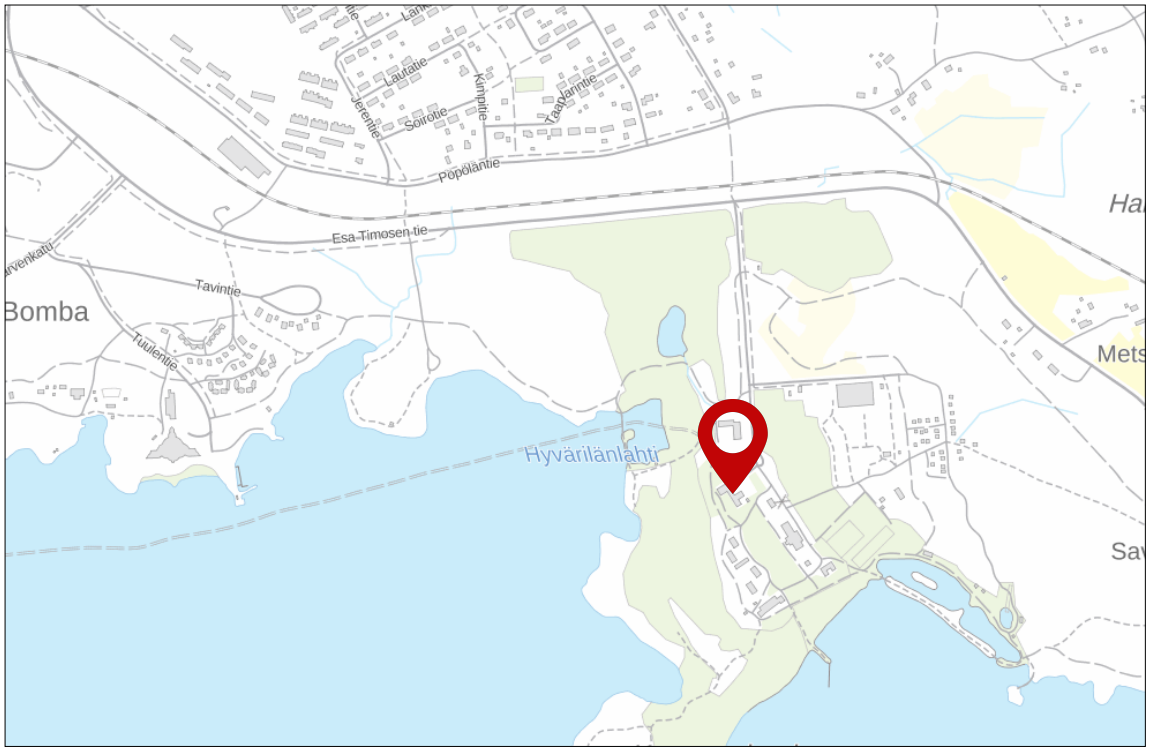

200 m

Pienet kuvat: Hyvärilän alueen muita rakennuksia.

Kohdekortti

Perustiedot

Tunnus	541_006_Jukolan entinen Porokylän osuuskauppa_Nurmes		
Nimi	Jukolan entinen Porokylän osuuskauppa.	**Osoite** Porokylänkatu 18, 75500 Nurmes	
		Koordinaatit WGS84	
Kylä / kaupunginosa	Porokylä		63,5567
Kunta	Nurmes		29,1054
Rakennustunnus		**Kiinteistötunnus**	541-131-125-4
Kohdetyyppi	Myymälä- ja liikerakennukset		
Valmistumisvuosi	1939		
Suunnittelija	Erkki Huttunen ja Paavo Riihimäki.		
Kaavamerkintä	sr 1 -merkintä, AL -korttelialue (Asuin-, liike- ja toimistorakennusten korttelialue)		
Maankäytön suunnittelussa aiemmin määritetty arvo			
Nyk. käyttö	Liikerakennus		
Alkup. käyttö	Osuuskaupan konttori-, myymälä ja varastorakennus		

Rakennustekniset tiedot

Kerrosluku	3
Perustus	Betoni
Runko	Betoni, tiili
Kattomuoto	Loiva lapekatto, tasakatto
Kate	Saumapelti, bitumikate
Vuoraus	Rappaus
Ulkovärit	Vaalean ruskea rappauspinta.
Kunto / käytössä vai ei	Käytössä
Erityishuomiot	

Kohdekuvaus

Kohteen kuvaus ja historia, yleisölle julkista tietoa (lähteet mainittuna tekstiin). Henkilötietoihin tms. liittyvää aineistoa voi tallentaa erillisinä kohteeseen liittyvinä liitteinä.

Jukolan Osuuskaupan johtokunta tilasi päämyymälän piirustukset SOK:n rakennusosastolta vuonna 1936. Rakennus valmistui lopullisesti 1939. Talon alkuperäiset luonnospiirustukset laati Erkki Huttunen, jonka jälkeen näiden pohjalta arkkitehti Paavo Riihimäki (1903–1958) teki lopulliset piirustukset. Tällainen kollektiivinen tapa tuottaa piirustuksia oli yypillistä SOK:n arkkitehtien parissa.

Rakennuksen mittakaava on pohjoiskarjalaisittain huikea. Sillä on pituutta lähes 63 metriä ja korkeutta 12 metriä.
Rakennuksessa on kaksi maanpäällistä kerrosta. Ensimmäisessä suurten näyteikkunoiden takana ovat myymäläosastot, joita olivat siirtomaatavara-, kangas-, lyhyttavara- sekä liha-, maito- ja leipämyymälät. Osastot oli suunniteltu niin, että kaikki tarjolla oleva oli myös asiakkaan heti nähtävillä.

Osuuskauppa oli rakentanut jo vuonna 1931 varsinaisen varastorakennuksen, joka sijaitsi uuden päätoimitalon takana. Varastorakennuksen ja uuden päätoimitalon kellarikerroksen välille rakennettiin maanalainen käytävä, jota pitkin tavaraa toimitettiin päärakennukseen. Tällä varmistettiin tavaran nopea kierto varastosta myymälään ja siitä kuluttajalle.

Kellarikerroksessa sijaitsivat varastojen lisäksi muun muassa sähkökeskus, josta käsin pystyttiin hallitsemaan koko rakennuksen sähköjä ja valoja. Toisessa kerroksessa sijaitsivat ravintola, kahvila ja keittiö. Lisäksi siellä oli johtajan asunto, yhden huoneen asuntoja kauppa-apulaisille ja konttoreita.

Jukolan Osuuskaupan päätoimitalo Nurmeksen Porokylässä on mestarillisesti suunniteltu rakennus, jonka moderni arkkitehtuuri on kestänyt hyvin aikaa. Ainoastaan rakennuksen valtava koko estää näkemästä sen hallittua ja runsasta sommittelua, joka toisaalta saa talon näyttämään kevyeltä paviljongilta. Erilaisten pintojen korkeus- ja syvyysvaihtelut luovat rakennusmassaan moniulotteisuutta, mikä tekee siitä yhden merkittävimmän modernin arkkitehtuurin esimerkin alueellamme (Aarnio 2018, 256–259).

Lähde:
Aarnio, Samu (2016). Funkis Karjalassa I. Pohjois-Karjalan historiallinen yhdistys.
Aarnio, Samu & Kononen, Suonna & Piiparinen, Pekka (2018). Jukolan Osuuskaupat kirjassa Pohjois-Karjalan arkkitehtuuriopas.

Kohteen tulevaisuus (mm. uhkatekijät, päätökset, kaavallinen tilanne)

Ei uhkatekijöitä.

Muut lähteet, lisätiedot, linkit ja liitteet

Arvottaminen

Arvo	**Maakunnallisesti arvokas**

Arvon perustelu
Historiallinen todistusvoima ja identiteetti
Arkkitehtuurinen ja rakennustaiteellinen arvo
Hieno funktionaalinen rakennus, keskeinen sijainti ja pidetty kunnossa.

Inventointipäivä	**Inventoija**
12.9.2020	**Samu Aarnio**

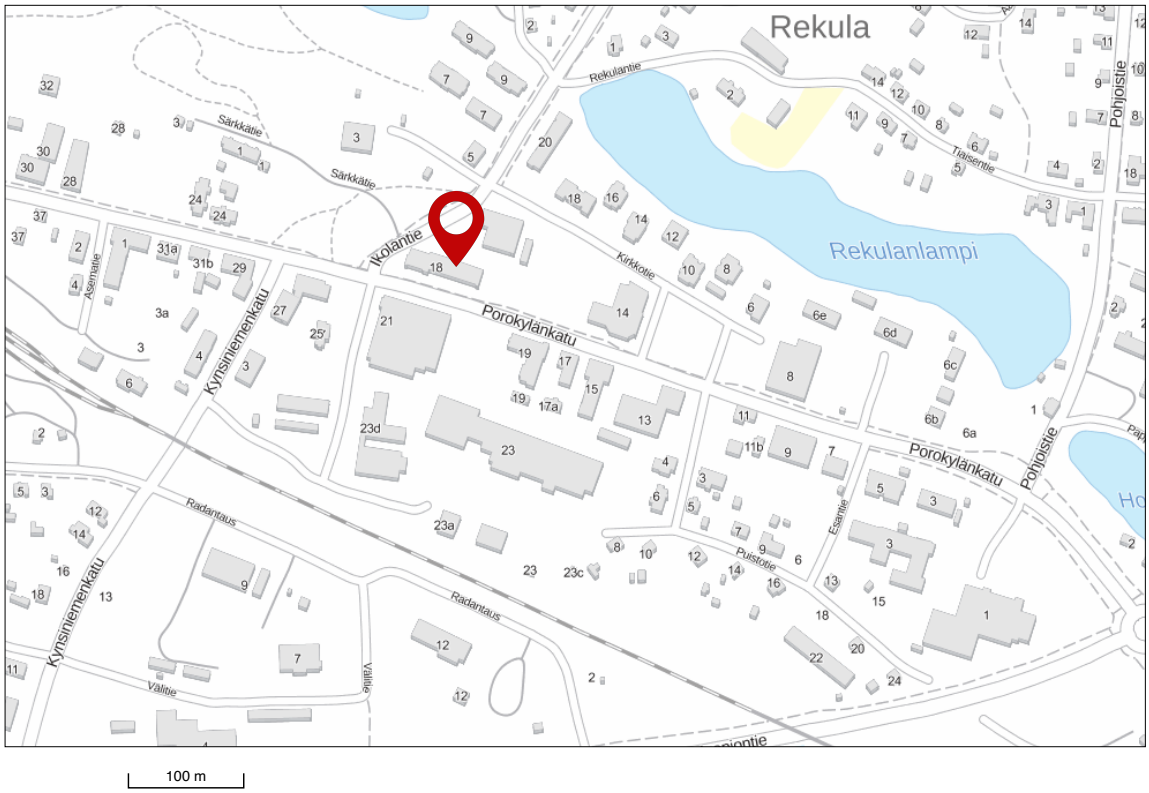

NURMEKSEN
OPTIIKKA
KONEVA FOTO
LEMPI
SANA
NURMEKSEN FISKAALINEN
HOITOLAITOS KY

Kohdekortti

Perustiedot

Tunnus	541_007_Kauppalan kansakoulu_Nurmes		
Nimi	Kauppalan kansakoulu.	**Osoite** Koulukatu 3, 75500 Nurmes	
		Koordinaatit WGS84	
Kylä / kaupunginosa	Kauppala		63,5465
Kunta	Nurmes		29,1389
Rakennustunnus		**Kiinteistötunnus**	541-111-9904-0
Kohdetyyppi	Koulu- ja opetusrakennukset		
Valmistumisvuosi	1949		
Suunnittelija	Eino Pitkänen		
Kaavamerkintä	YO -korttelialue (Opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialue)		
Maankäytön suunnittelussa aiemmin määritetty arvo			
Nyk. käyttö			
Alkup. käyttö	Koulu		

Rakennustekniset tiedot

Kerrosluku	3
Perustus	Betoni
Runko	Betoni, tiili
Kattomuoto	Loiva aumakatto
Kate	Saumapelti
Vuoraus	Rappaus
Ulkovärit	Vaalea rappauspinta.
Kunto / käytössä vai ei	Tyhjillään sisäilmaongelmien vuoksi
Erityishuomiot	

Kohdekuvaus

Kohteen kuvaus ja historia, yleisölle julkista tietoa (lähteet mainittuna tekstiin). Henkilötietoihin tms. liittyvää aineistoa voi tallentaa erillisinä kohteeseen liittyvinä liitteinä.

Nurmeksen kauppalan kansakoulu on pitkälti alkuperäisessä asussaan ja sen julkisivuista ja sisätiloista voi huomata Pitkäsen suunnittelemia yksityiskohtia. Julkisivut on rapattu aaltoilevin muodoin, ja sisällä kiinnostavan jännitteen luovat kivi- ja puupintojen vuoropuhelu. Porraskäytävät on valaistu suurilla ikkunapinnoilla. Koulun toiminta päättyi vuonna 2009, jonka jälkeen rakennukseen on sijoittunut ennen kaikkea paikallisia yhdistyksiä (Pekkarinen 2018, 254–255). Kohde on toinen Nurmeksessa sijaitseva Eino Pitkäsen suunnittelema rakennus.

Lähde: Aarnio, Samu & Kononen, Suonna & Piiparinen, Pekka (2018). Kauppalan alue ja puu-Nurmes kirjassa Pohjois-Karjalan arkkitehtuuriopas.

Kohteen tulevaisuus (mm. uhkatekijät, päätökset, kaavallinen tilanne)
Kohteessa on havaittu sisäilmaongelmia ja on purku-uhan alla.

Muut lähteet, lisätiedot, linkit ja liitteet

Arvottaminen

Arvo	Maakunnallisesti arvokas

Arvon perustelu
Arkkitehtuurinen ja rakennustaiteellinen arvo.

Maakunnan hienompia 1940–1950-luvun kansakouluja.

Inventointipäivä	Inventoija
12.9.2020	Samu Aarnio

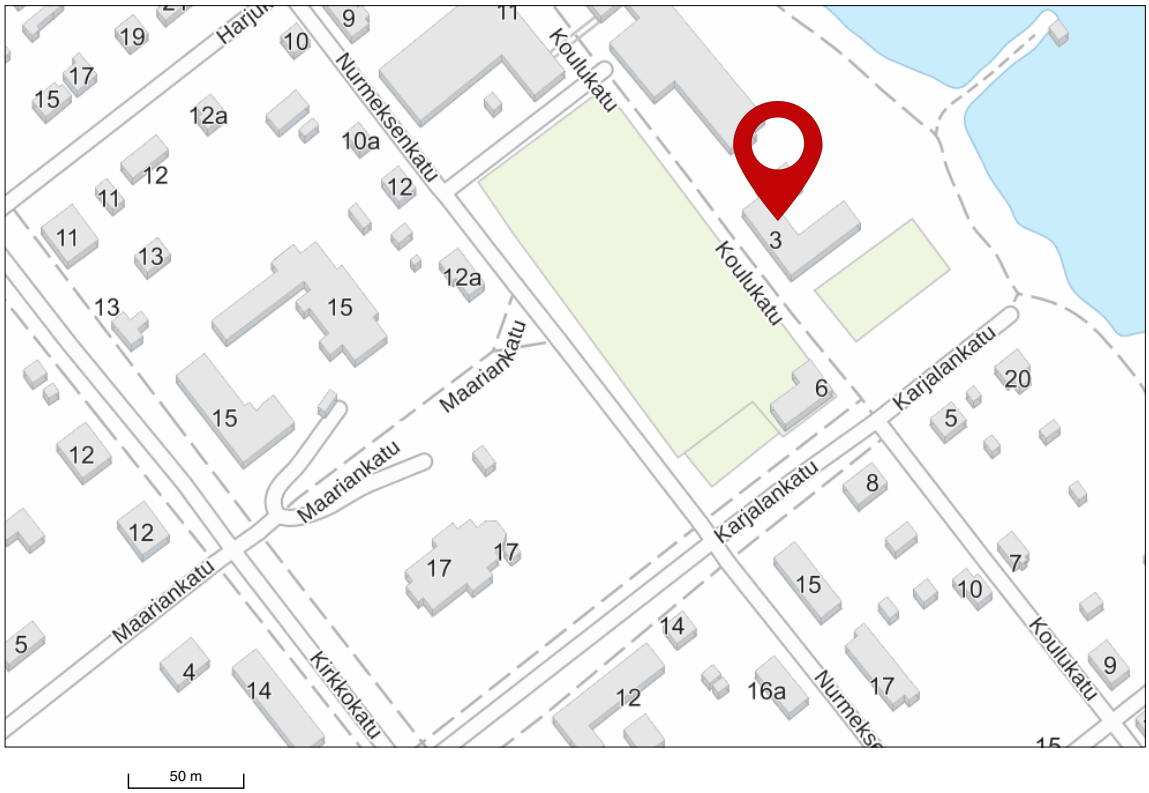

Kohdekortti

Perustiedot

Tunnus	541_008_Kirkkokadun alakoulu_Nurmes		
Nimi	Kirkkokadun alakoulu.	**Osoite** Kirkkokatu 15, 75500 Nurmes	
		Koordinaatit WGS84	
Kylä / kaupunginosa	Kauppala		63,5459
Kunta	Nurmes		29,1341
Rakennustunnus		**Kiinteistötunnus**	541-111-138-3
Kohdetyyppi	Koulu- ja opetusrakennukset		
Valmistumisvuosi	1905 / 1957		
Suunnittelija	Otto F. Holm / Annikki Virtanen		
Kaavamerkintä	Sr1, YH -korttelialue		
Maankäytön suunnittelussa aiemmin määritetty arvo			
Nyk. käyttö	Koulu		
Alkup. käyttö	Koulu		

Rakennustekniset tiedot

Kerrosluku	1
Perustus	Kivi
Runko	Hirsi
Kattomuoto	Auma/harjakatto
Kate	Saumapelti
Vuoraus	Lauta
Ulkovärit	Keltainen, katto musta
Kunto / käytössä vai ei	Käytössä
Erityishuomiot	

Kohdekuvaus

Kohteen kuvaus ja historia, yleisölle julkista tietoa (lähteet mainittuna tekstiin). Henkilötietoihin tms. liittyvää aineistoa voi tallentaa erillisinä kohteeseen liittyvinä liitteinä.

Nurmeksen yhteiskoulu perustettiin 1898. Koulu aloitti toimintansa Caloniuksen apteekkitalossa. Koulu laajeni pian täysiluokkaiseksi yliopistoon johtavaksi oppilaitokseksi. Tätä laajenemista varten tarvittiin oma koulurakennus, joka valmistui 1905. Jugendhenkisen koulurakennuksen Kirkkokadun varteen suunnitteli arkkitehti Otto F. Holm.

Tilanahtaus alkoi käydä sietämättömäksi kun sotien jälkeen suuret ikäluokat saavuttivat oppikouluiän. Koulun laajennus toteutettiin erillisenä, samalle tontille sijoitettavalla uudella koulurakennuksella (Karjalainen 10.4.1998). Rakennus valmistui 1957, ja sen suunnitteli arkkitehti Annikki Virtanen.

Kirkkokadun alakoulu muodostaa näyttävän osan Kirkkoadun, ja kauppalan, puurakenteisten jugendtalojen kanssa. Näitä taloja ovat samassa korttelissa sijaitseva evankelisluterilainen rukoushuone, rautatieaseman kokonaisuus sekä entinen kaupungintalo. Kirkkokadun alakoulu on säilynyt samassa käytössä hyvä kuntoisena valmistumisestaan saakka. Kerroksittainen rakennuskanta kertoo suomalaisen koulutusjärjestelmän muutoksista yli sadan vuoden ajalta.

Lähteet:
Aarnio, Samu & Kononen, Suonna & Piiparinen, Pekka (2018). Pohjois-Karjalan arkkitehtuuriopas.
Karjalainen 10.4.1998

Kohteen tulevaisuus (mm. uhkatekijät, päätökset, kaavallinen tilanne)

Muut lähteet, lisätiedot, linkit ja liitteet

Arvottaminen

Arvo	Maakunnallisesti arvokas

Arvon perustelu
Historiallinen tyypillisyys alueelle.

Alkuperäisyys.

Puuosa maakunnallisesti arvokas jugendrakennus, laajennus ei.

Inventointipäivä	Inventoija
12.9.2020	Samu Aarnio

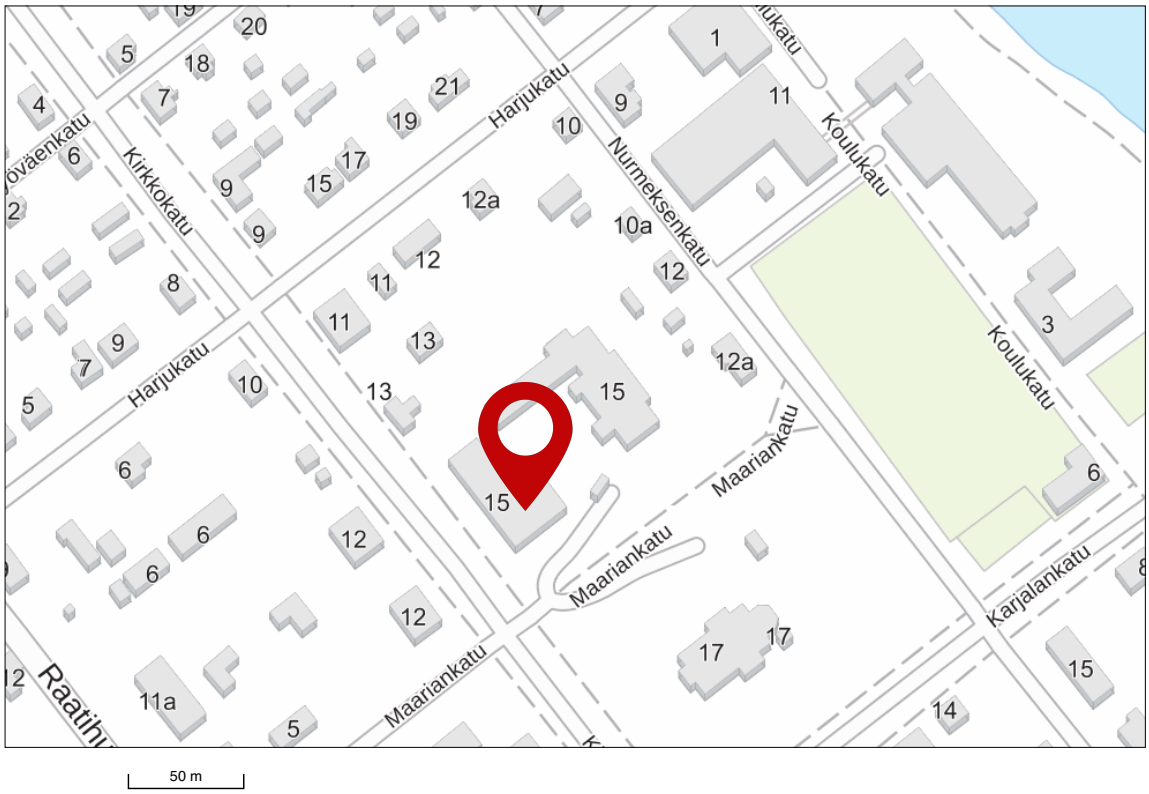

KIRKKOKADUN KOULU

Kohdekortti

Perustiedot

Tunnus	541_009_Lippakioski_Valtimo		
Nimi	Lippakioski	**Osoite** Keskuskatu 26–28, Valtimo, 75700	
		Koordinaatit WGS84	
Kylä / kaupunginosa	Valtimo		63,6795
Kunta	Nurmes		28,8126
Rakennustunnus		**Kiinteistötunnus**	
Kohdetyyppi	Myymälä- ja liikerakennukset		
Valmistumisvuosi	n. 1952		
Suunnittelija	Reino Alhainen		
Kaavamerkintä	AL- korttelialue		
Maankäytön suunnittelussa aiemmin määritetty arvo			
Nyk. käyttö	Ei käytössä		
Alkup. käyttö	Kioski		

Rakennustekniset tiedot

Kerrosluku	1
Perustus	Harkot
Runko	Puurakenteinen
Kattomuoto	Lippakatto
Kate	Pelti
Vuoraus	Laudoitus
Ulkovärit	Vaalen vihreä
Kunto / käytössä vai ei	Pihapiirin pienrakennus, ei alkuperäisessä käytössä
Erityishuomiot	Sijaitsee yksityistontilla

Kohdekuvaus

Kohteen kuvaus ja historia, yleisölle julkista tietoa (lähteet mainittuna tekstiin). Henkilötietoihin tms. liittyvää aineistoa voi tallentaa erillisinä kohteeseen liittyvinä liitteinä.

Rakennusmestari Reino Alhainen suunnitteli samanaikaisesti Kiteen linja-auto-aseman kanssa pienen kioskin Valtimolle. Kioski tunnettiin nimellä Lipposen kioski.

Kioskin ostivat Nurmeksen sotainvalideilta viereisellä tontilla kelloliikettä pitäneet Leo ja Irma Lipponen. Kioski lopetti toimintansa 1960-luvun lopulla. Kioskirakennus pitää yhä pintansa Valtimon päätien varrella pusikoiden keskellä.

Sekä Kiteen linja-autoaseman että Valtimon lippakioskin arkkitehtuuri on todennäköisesti lainattu Helsingin kuuluisista lippa-kioskeista. Helsingin kaupunginarkkitehti Gunnar Taucher suunnitteli useita kioskien tyyppipiirustuksia Helsingin kaupungille. Funktionalistisen lippakioskin mallin hän suunnitteli vuonna 1937, ja sen piirustukset olivat esillä aikoinaan Arkkitehtilehdessä.

Lippakioskin arkkitehtuuri edustaa siirtymää pois funktionalismin ajoittaisesta ehdottomuudesta kohti leikillisempää ja romantisoidumpaa 1950-luvun arkkitehtuuria. Kioski- ja myymäläkulttuuri toiminta oli Valtimon kokoon nähden poikkeuksellisen vilkasta 1920–1970 luvuilla (Björn 2009, 306-307). Lippakioski edustaa tätä mennyttä kaupankäynnin muotoa, ja on siksi säilyttämisen arvoinen. Kyseinen kioskityyppejä on nykyään hyvin harvinainen, etenkin Pohjois-Karjalassa.

Lähde:
Aarnio, Samu & Kononen, Suonna & Piiparinen, Pekka (2018). Pohjois-Karjalan arkkitehtuuriopas.
Björn, Ismo (2009). Valtimo. Kunnan historia. Valtimon kunta.

Kohteen tulevaisuus (mm. uhkatekijät, päätökset, kaavallinen tilanne)
Kohde sijaitsee yksityistontilla eikä varmuutta sen kunnossapidosta ole.

Muut lähteet, lisätiedot, linkit ja liitteet

Arvottaminen

Arvo	Maakunnallisesti arvokas

Arvon perustelu
Harvinaisuus tai ainutlaatuisuus
Pieni, mutta hieno, kenties maakunnan ainoa jäljellä oleva lippakioski. Harvinaisuus.

Inventointipäivä	Inventoija
1.1.2021	Samu Aarnio

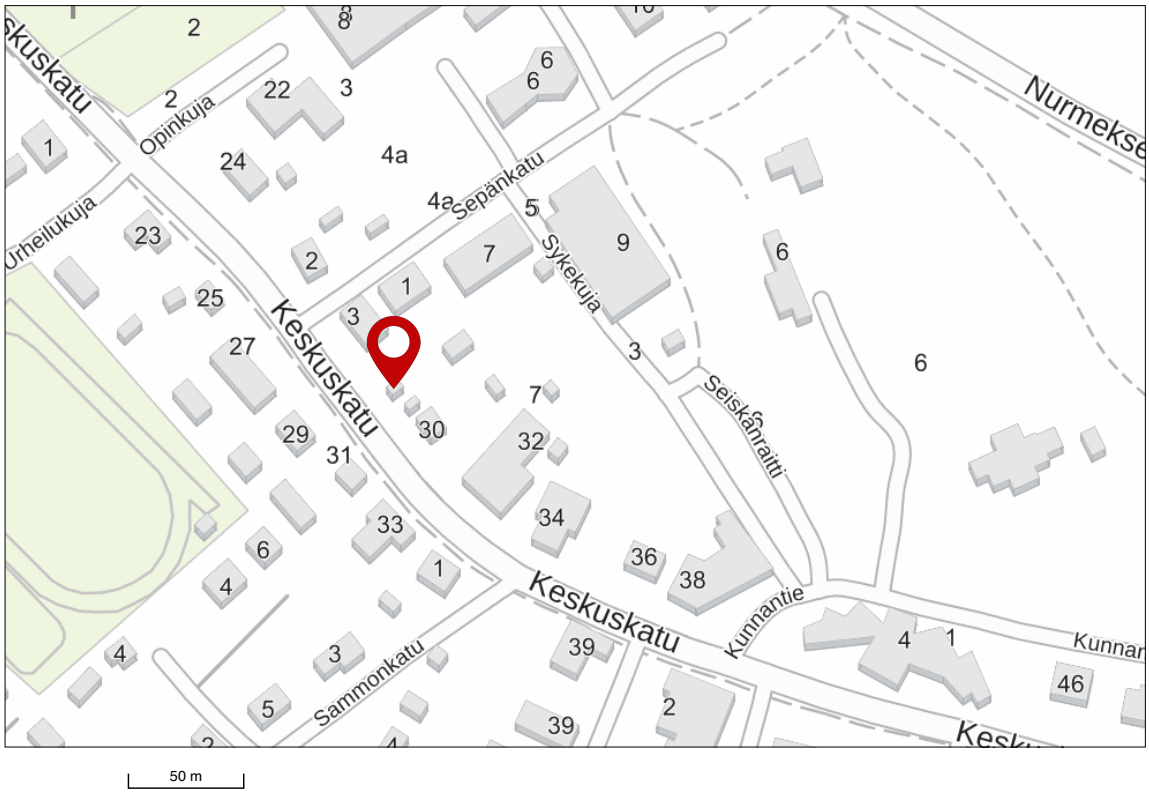

Kohdekortti

Perustiedot

Tunnus	541_010_Nurmeksen evankelisluterilainen rukoushuone_Nurmes		
Nimi	Nurmeksen evankelisluterilainen rukoushuone	**Osoite** Kirkkokatu 11, 75500 Nurmes	
		Koordinaatit	
Kylä / kaupunginosa	Kauppala		63,5467
Kunta	Nurmes		29,1326
Rakennustunnus		**Kiinteistötunnus**	541-111-133-5
Kohdetyyppi	Kirkot		
Valmistumisvuosi	1915		
Suunnittelija	Vilho Penttilä		
Kaavamerkintä	Sr1, YK/s -korttelialue		
Maankäytön suunnittelussa aiemmin määritetty arvo			
Nyk. käyttö	Evankelisluterilainen rukoushuone		
Alkup. käyttö	Evankelisluterilainen rukoushuone		

Rakennustekniset tiedot

Kerrosluku	1
Perustus	Kivi
Runko	Puu
Kattomuoto	Auma/harjakatto
Kate	Saumapelti
Vuoraus	Puu
Ulkovärit	Valkoinen, ruskea, katto punainen
Kunto / käytössä vai ei	Käytössä
Erityishuomiot	Peuskorjattu 1986. Ulkomaalaus uusittu 2017.

Kohdekuvaus

Kohteen kuvaus ja historia, yleisölle julkista tietoa (lähteet mainittuna tekstiin). Henkilötietoihin tms. liittyvää aineistoa voi tallentaa erillisinä kohteeseen liittyvinä liitteinä.

Nurmeksen kauppalan alueella sijaitsee niin kutsuttu puu-Nurmes. Sen rajoja ei ole määritelty tarkasti, mutta termi viittaa kauppalan ajalta säilyneisiin historiallisin puurakennuksiin. Nurmeksen evankelisluterilainen rukoushuone on yksi alueen näyttävimmistä rakennuksista. Jugend tyyli vaikutti arkkitehtuurissa erityisesti 1890-luvun puolivälistä 1910 -luvun puoliväliin. Periferiaan aatteet ja ismit saapuvat jälkijunassa, ja näin vuonna 1913 valmistunut Nurmeksen evankelisluterilainen rukoushuone on toteutettu aikana, jolloin jugend alkoi jo hiipua.

Rukoushuoneen rakennutti Nurmeksen Nuorten kristillinen yhdistys, joka oli perustettu 1907. Toiminnalle tarvittiin pian oma talo, jonka tuloksena syntyi Nurmeksen rukoushuone. Suunnittelijaksi kysytiin arkkitehti Vilho Penttilää. Penttilä oli NMKY:n jäsen ja kristillinen arvomaailma oli hänelle läheinen. Yksi Penttilän tunnetuin sakraalirakennus on Luterilaisen Evankeliumyhdistyksen rukoushuone (1906) Helsingissä (Rauske 2014, 80–89). Nurmeksen rukoushuone vihittiin käyttöön 28.12.1915 (Karjalainen 30.12.1915).

Rukoushuone muodostaa näyttävän osan Kirkkokadun, ja kauppalan, puurakenteisten jugendtalojen kanssa. Näitä taloja ovat samassa korttelissa sijaitseva Kirkkokadun alakoulu, rautatieaseman kokonaisuus sekä entinen kaupungintalo.

Lähteet:
Karjalainen 30.12.1915
Rauske, Eija (2014) Arkkitehtikolmikko Usko Nyström, Albert Petrelius & Vilho Penttilä. Suomen arkkitehtuurimuseo.

Kohteen tulevaisuus (mm. uhkatekijät, päätökset, kaavallinen tilanne)

Muut lähteet, lisätiedot, linkit ja liitteet

Aarnio, Samu & Kononen, Suonna & Piiparinen, Pekka (2018). Pohjois-Karjalan arkkitehtuuriopas.
Klippel, Wilma (2017). Nurmeksen kauppala. Ensimmäiset vuosikymmenet. Nurmeksen kaupunki/museo.

Arvottaminen

Arvo	Maakunnallisesti arvokas

Arvon perustelu
Historiallinen tyypillisyys alueelle.
Alkuperäisyys.
Arkkitehtuurinen ja rakennustaiteellinen arvo

Arvokas puurakennus arvokkaalla alueella.

Inventointipäivä	Inventoija
12.9.2020	Samu Aarnio

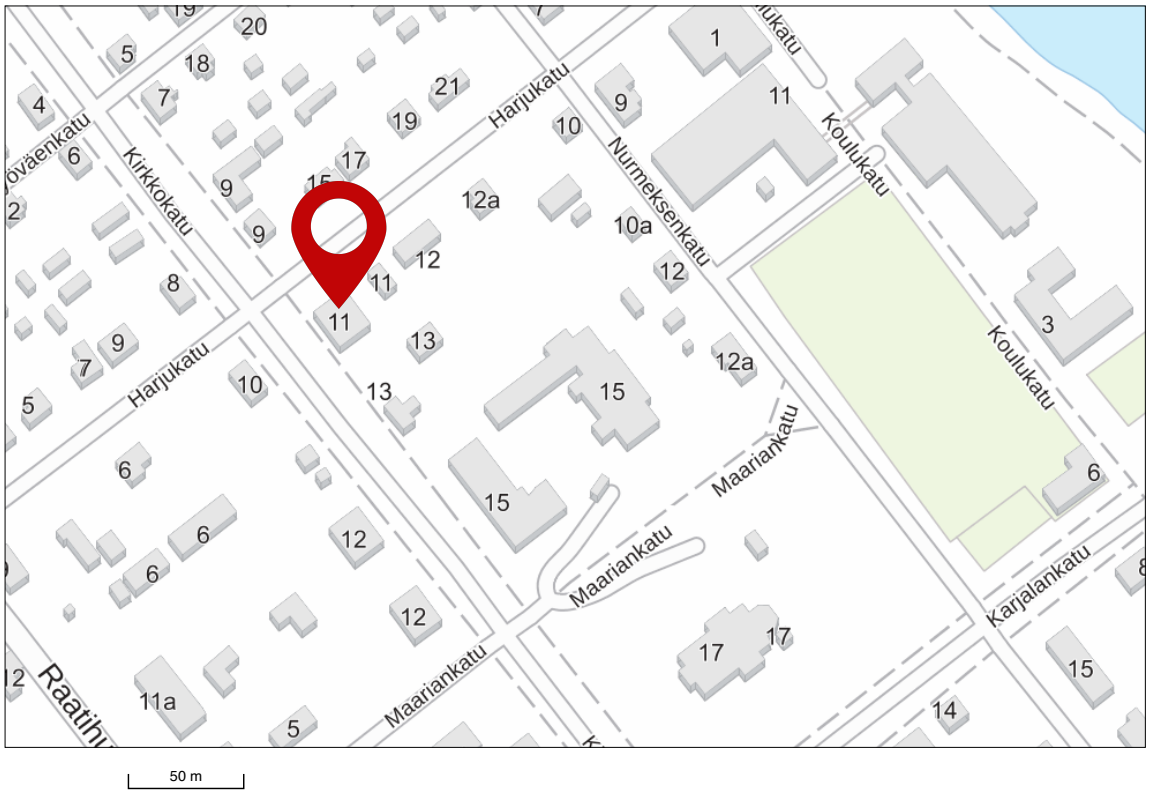

Kohdekortti

Perustiedot

Tunnus	541_011_Nurmeksen rautatieasemarakennus_Nurmes		
Nimi	Nurmeksen rautatieasemarakennus	**Osoite** Raatihuoneenkatu 26, 75500 Nurmes	
		Koordinaatit WGS84	
Kylä / kaupunginosa	Kauppala		63,5412
Kunta	Nurmes		29,1378
Rakennustunnus		**Kiinteistötunnus**	541-111-170-3
Kohdetyyppi	Asemarakennukset		
Valmistumisvuosi	1911		
Suunnittelija	Thure Hellström		
Kaavamerkintä	sr, AL- korttelialue		
Maankäytön suunnittelussa aiemmin määritetty arvo			
Nyk. käyttö	Ravintola		
Alkup. käyttö	Rautatieasema		

Rakennustekniset tiedot

Kerrosluku	1
Perustus	Kivi
Runko	Hirsi
Kattomuoto	Auma/harjakatto
Kate	Saumapelti
Vuoraus	Laudoitus
Ulkovärit	Keltaisia ja ruskeita sävyjä, katto vihreä
Kunto / käytössä vai ei	Käytössä
Erityishuomiot	

Kohdekuvaus

Kohteen kuvaus ja historia, yleisölle julkista tietoa (lähteet mainittuna tekstiin). Henkilötietoihin tms. liittyvää aineistoa voi tallentaa erillisinä kohteeseen liittyvinä liitteinä.

Karjalan radan (1894) valmistumisen jälkeen rataa jatkettiin Joensuusta pohjoiseen ja Joensuu–Nurmes-radan rautatierakennukset valmistuivat vuosina 1906–1911. Asemat suunnitteli rautatiehallituksen rakennussuunnitteluosaston arkkitehti Thure Hellström (1857–1940). Joensuun ja Nurmeksen välisen rataosan rakennukset asematalosta saunarakennuksiin suunniteltiin yhtenäisen tyylin mukaisesti. Rakennukset ovat maakunnallisesti edustavaa jugendarkkitehtuuria. Rataosuuden tärkeimmät asemat ovat Kontiolahti, Eno, Uimaharju, Vuonislahti, Lieksa ja Nurmes Piiparinen 2018, 41). Nurmeksen asema-alueelle rakennettiin myös asemapäällikön rakennus, tavaramakasiini, vesitorni, varastoja ja veturitalli. Aseman kaksoisvahtitupa ja asuinkasarmi ovat vuodelta 1927.

Lähteet:

Piiparinen, Pekka (2018). Kirjassa Aarnio, Samu & Kononen, Suonna & Piiparinen, Pekka. Pohjois-Karjalan arkkitehtuuriopas. Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöt. Pohjois-Karjalan liitto. Julkaisu 83. Joensuu 2004.

Kohteen tulevaisuus (mm. uhkatekijät, päätökset, kaavallinen tilanne)

Muut lähteet, lisätiedot, linkit ja liitteet

Arvottaminen

Arvo	Maakunnallisesti arvokas

Arvon perustelu

Maakunnallisesti edustavaa jugendarkkitehtuuria.

Inventointipäivä	Inventoija
12.9.2020	Samu Aarnio

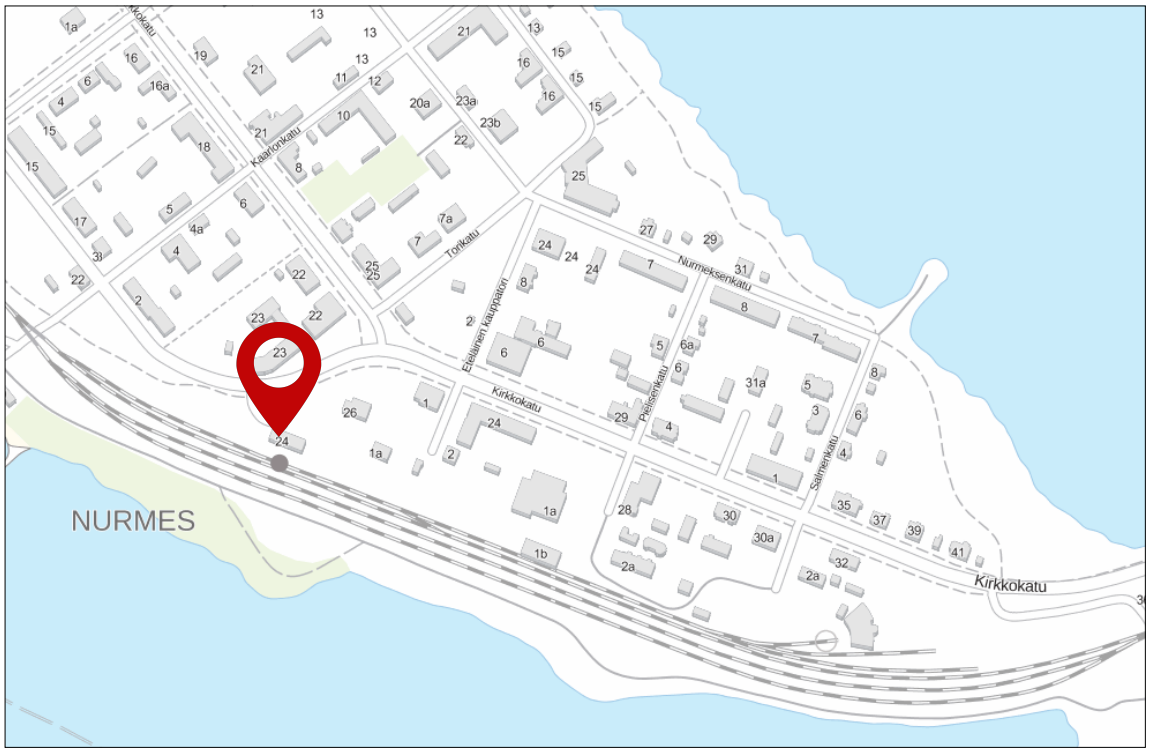

100 m

HURMES

Kohdekortti

Perustiedot

Tunnus	541_012_Nurmeksen siunauskappeli_Nurmes		
Nimi	Nurmeksen siunauskappeli	**Osoite** Pitkänmäentie 1, 75530 Nurmes	
		Koordinaatit WGS84	
Kylä / kaupunginosa	Pitkämäki		63,5573
Kunta	Nurmes		29,0889
Rakennustunnus		**Kiinteistötunnus**	541-411-3-208 / 19
Kohdetyyppi	Siunauskappelit		
Valmistumisvuosi	1952		
Suunnittelija	Bertel Liljequist		
Kaavamerkintä	EH -korttelialue		
Maankäytön suunnittelussa aiemmin määritetty arvo			
Nyk. käyttö	Siunauskappeli		
Alkup. käyttö	Siunauskappeli		

Rakennustekniset tiedot

Kerrosluku	1
Perustus	Betoni, kiviverhous
Runko	Kiviaines
Kattomuoto	Harjakatto
Kate	Bitumikate
Vuoraus	Rappaus, kiviverhous
Ulkovärit	Valkoinen rappaus, harmaa kivi
Kunto / käytössä vai ei	Käytössä
Erityishuomiot	

Kohdekuvaus

Kohteen kuvaus ja historia, yleisölle julkista tietoa (lähteet mainittuna tekstiin). Henkilötietoihin tms. liittyvää aineistoa voi tallentaa erillisinä kohteeseen liittyvinä liitteinä.

Nurmeksen siunauskappeli on kaunis, klassismista moderniin taittuva työ arkkitehti Bertel Liljequistilta (1885–1954), jonka tunnetuimpia rakennuksia on Helsingin Paavalinkirkko. Liljequistin Helsinkiin suunnittelema, 1926 valmistunut Hietaniemen krematorion kappeli on ollut Suomen siunauskappeliarkkitehtuurille esikuvallinen työ aina 1950-luvulle asti. Voi katsoa, että Nurmeksen kappeli on Liljequistin toisinto Hietaniemen ideoista, selkeästä päämassasta hillityllä satulakatolla, kyljillään pystyikkunarivistö ja toisessa päädyssä kellotorni. Klassistiset Italia-viitteet Liljequist on kuitenkin riisunut. Rapatun, valkoharmaan rakennusmassan asiallisuutta elävöittää sisäänkäyntipäädyn katos, jonka lippaa kannattavat kivipylväät. Matala kivijalka on 1950-lukulaisittain liuskekiveä. (Kononen 2018, 263.) Siunauskappeli edustaa selkeää ja arvokasta 1950-luvun alun sakraalirakennusten arkkitehtuuria.

Lähteet:
Kononen, Suonna (2018). Kirjassa Aarnio, Samu & Kononen, Suonna & Piiparinen, Pekka (2018). Pohjois-Karjalan arkkitehtuuriopas.

Kohteen tulevaisuus (mm. uhkatekijät, päätökset, kaavallinen tilanne)

Muut lähteet, lisätiedot, linkit ja liitteet

Arvottaminen

Arvo	Maakunnallisesti arvokas

Arvon perustelu
Arkkitehtuurinen ja rakennustaiteellinen arvo.
Näyttävä 1950-luvun sakraalirakennus.

Inventointipäivä	Inventoija
12.9.2020	Samu Aarnio

Kohdekortti

Perustiedot

Tunnus	541_013_Nurmes-talo_Nurmes		
Nimi	Nurmes-talo	**Osoite** **Kötsintie 2, 75500 Nurmes**	
		Koordinaatit WGS84	
Kylä / kaupunginosa	Kauppala		63,5493
Kunta	Nurmes		29,1270
Rakennustunnus		**Kiinteistötunnus**	541-111-101-1
Kohdetyyppi	Kokoontumisrakennukset		
Valmistumisvuosi	1991		
Suunnittelija	Arkkitehtitoimisto Helasvuo & Co.		
Kaavamerkintä	YY-1 -korttelialue		
Maankäytön suunnittelussa aiemmin määritetty arvo			
Nyk. käyttö	Kulttuuritalo		
Alkup. käyttö	Kulttuuritalo		

Rakennustekniset tiedot

Kerrosluku	3
Perustus	Betoni
Runko	Betoni
Kattomuoto	Lapekatot
Kate	Saumapelti
Vuoraus	Keltatiili
Ulkovärit	Keltainen
Kunto / käytössä vai ei	Käytössä
Erityishuomiot	Saneeraus tehty 2020–2021

Kohdekuvaus

Kohteen kuvaus ja historia, yleisölle julkista tietoa (lähteet mainittuna tekstiin). Henkilötietoihin tms. liittyvää aineistoa voi tallentaa erillisinä kohteeseen liittyvinä liitteinä.

Nurmekseen oli puuhattu omaa kirjasto-kulttuuritaloa ensimmäisen kerran jo 1930-luvulla. Nurmestaloksi vihitty kulttuuritalo valmistui 1991. Ensimmäiset luonnospiirustukset rakennuksesta esitteli arkkitehtitoimisto Erkki Helasvuo & Co vuonna 1985. Rakennus toteutui pitkälle näiden suunnitelmien mukaan.

Kirjasto-kulttuuritalo on sijoitettu Kötsinmäelle harjun päälle mäntymetsään, mistä avautuvat näkymät niin Pieliselle kuin Nurmesjärvelle. Suunnittelun yksi ensisijainen tarve oli männikön säilyttäminen, ja rakennuksen sovittaminen puuston rytmiin. Männiköstä on lainattu keltainen väri tiiliverhoukseen ja aukotusten sommittelu. Ympäröivä Kötsinpuisto oli osa kokonaisvaltaista suunnittelua; sinne suunniteltiin lasten leikkipaikkoja sekä ajatuksena oli, että siellä voisi järjestää ulkoilmanäyttelyjä ja -konsertteja tai hiihtokilpailuja.

Rakennuksen Kötsintien puoleinen julkisivu on pienimuotoista ja vaihtelevaa kattolappeiden ja nurkkien sommittelua, tarkoituksena on ollut sovittaa massa osaksi ympäröiviä pientaloja. Rakennuksen suuret massat on piilotettu takapuolelle Nurmesjärven puolelle, jossa suuret lasipinnat aukaisevat näkymiä. Rakennuksen valmistumisen aikoihin kiinnitettiin uudelleen huomiota taiteen osaksi ottamista osaksi arkkitehtuuria. Nurmestaloon suunnittelivat teoksia Kauko Kortelainen (neljä pienoisveistosta pääsisäänkäynnin vierellä ulkona), Antti Maasalo (sisääntuloaulan valo- ja tilateos) ja Eeva Saurio (applikaatiotyö).

Kirjasto-kulttuuritaloon sijoitettiin museo, kirjasto, auditorio, galleriatiloja, baletin harjoitustila ja monitoimijuhlasali. Neliöitä monitoimitalossa on runsaat 2 7000.

Lähteet:
Karjalainen 12.3.1985, Karjalainen 16.1.1990, Karjalainen 6.9.1990.

Kohteen tulevaisuus (mm. uhkatekijät, päätökset, kaavallinen tilanne)

Muut lähteet, lisätiedot, linkit ja liitteet

Arvottaminen

Arvo	Maakunnallisesti arvokas

Arvon perustelu
Arkkitehtuurinen ja rakennustaiteellinen arvo.
Symboliarvo.
Pohjois-Karjalan kulttuurirakennusten joukossa merkittävä. Merkittävä aikakautensa julkisrakentamisen esimerkki.

Inventointipäivä	Inventoija
12.9.2020	Samu Aarnio

2021-01-08

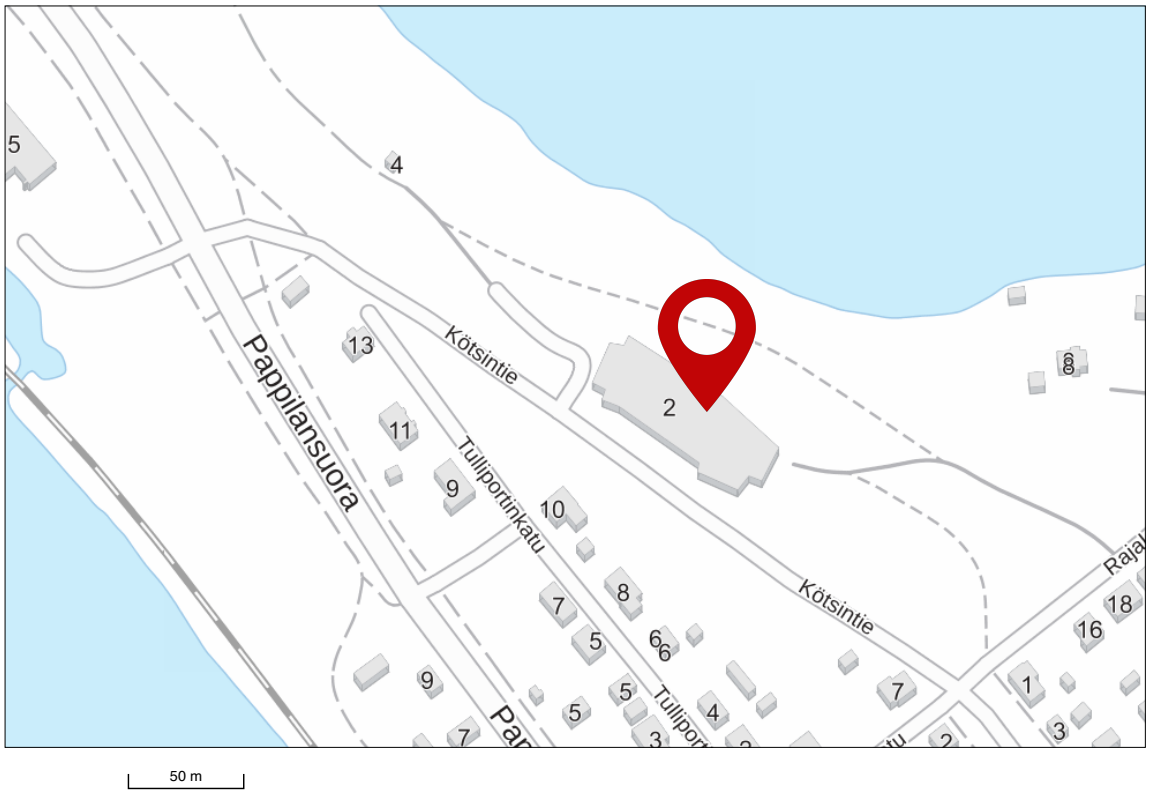

NURMES-TALO

Kohdekortti

Perustiedot

Tunnus	541_014_Nurmeshovi _Nurmes		
Nimi	Nurmeshovi	**Osoite** Kirkkokatu 21, 75500 Nurmes	
		Koordinaatit WGS84	
Kylä / kaupunginosa	Kauppala		63,5436
Kunta	Nurmes		29,1376
Rakennustunnus		**Kiinteistötunnus**	541-111-158-3
Kohdetyyppi	Asuin- ja liikerakennukset		
Valmistumisvuosi	1939		
Suunnittelija	Eino Pitkänen		
Kaavamerkintä	AL- korttelialue		
Maankäytön suunnittelussa aiemmin määritetty arvo			
Nyk. käyttö	Käyttämätön		
Alkup. käyttö	Hotelli		

Rakennustekniset tiedot

Kerrosluku	3
Perustus	Betoni
Runko	Betoni, tiili
Kattomuoto	Tasakatto
Kate	Bitumikate
Vuoraus	Rappaus, puu, klinkkerilaatta, pelti
Ulkovärit	Vaalea rappaus, tummanruskea puu, keltaruskea klinkkeri
Kunto / käytössä vai ei	Ei käytössä
Erityishuomiot	

Kohdekuvaus

Kohteen kuvaus ja historia, yleisölle julkista tietoa (lähteet mainittuna tekstiin). Henkilötietoihin tms. liittyvää aineistoa voi tallentaa erillisinä kohteeseen liittyvinä liitteinä.

Nurmeksen Kauppa Oy rakennutti vuonna 1939 hotelli Nurmeksen Kirkkokadulle. Nurmeksen majoitusolosuhteet olivat tuolloin vielä vaatimattomat, eikä varsinaista hotellia sen nykyaikaisessa merkityksessä ollut.

Hotelli Nurmeksen talossa oli ensimmäisessä kerroksessa Nurmeksen Kauppa oy:n myymälä ja hotellin sisäänkäynti. Toinen kerros oli varattu hotellin ravintolan toimintaan saleineen ja keittiöineen. Kolmannessa kerroksessa sijaitsivat matkustajahuoneet. Rakennuksessa sijaitsi Nurmeksen ensimmäinen hissi. Hotelliravintola toiminta talossa pääsi alkamaan loppiaisena 1941.

Rakennus edustaa 1930-luvun lopun funktionalismia.

Lähteet:
Aarnio, Samu (2016). Funkis Karjalassa I.

Kohteen tulevaisuus (mm. uhkatekijät, päätökset, kaavallinen tilanne)
Rakennus on tyhjillään.

Muut lähteet, lisätiedot, linkit ja liitteet

Arvottaminen

Arvo **Arvokas kohde**	**Maakunnallisesti arvokas**

Arvon perustelu
Arkkitehtuurinen ja rakennustaiteellinen arvo.

Maakunnan tyylikkäimpiä hotellirakennuksia.

Inventointipäivä 12.9.2020	**Inventoija** Samu Aarnio

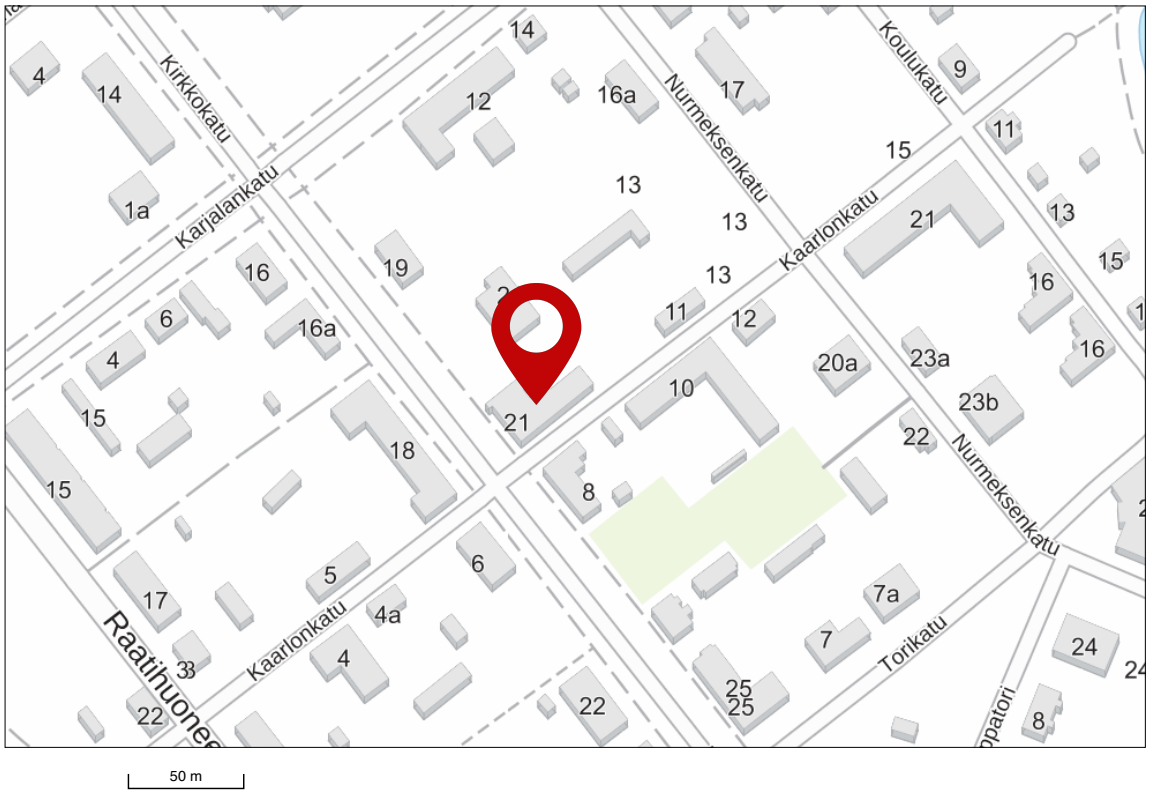

Nurmeshovi alkuperäisessä asussa. Ajoittamaton kuva. Kuva Mauri Timonen.

Kohdekortti

Perustiedot

Tunnus	541_016_Valtimon Kuntalaisten talo_Nurmes		
Nimi	Valtimon kunnantalo / Kuntalaisten talo	Osoite Kunnantie 1, 75700 Valtimo	
		Koordinaatit WGS84	
Kylä / kaupunginosa			63,6784
Kunta	Valtimo		28,8170
Rakennustunnus		Kiinteistötunnus	911-402-162-0
Kohdetyyppi	Hallinto- ja toimistorakennukset		
Valmistumisvuosi	1987		
Suunnittelija	Arkkitehtitoimisto Olavi Noronen Oy		
Kaavamerkintä	YH -korttelialue		
Maankäytön suunnittelussa aiemmin määritetty arvo			
Nyk. käyttö	Kunnantalo		
Alkup. käyttö	Kunnantalo		

Rakennustekniset tiedot

Kerrosluku	2
Perustus	Betoni
Runko	Betoni
Kattomuoto	Monilappeinen
Kate	Saumapelti
Vuoraus	Tiili
Ulkovärit	Valkoisen-, punaisen ja keltaisen tiilen yhdistelmät
Kunto / käytössä vai ei	Käytössä
Erityishuomiot	

Kohdekuvaus

Kohteen kuvaus ja historia, yleisölle julkista tietoa (lähteet mainittuna tekstiin). Henkilötietoihin tms. liittyvää aineistoa voi tallentaa erillisinä kohteeseen liittyvinä liitteinä.

Valtimon kunnantalo tunnetaan myös nimellä Kuntalaisten Talo. Talo valmistui 1987, ja käyttöön se otettiin seuraavana vuonna. Rakennukseen sijoitettiin ei vain kunnan viranhaltijoiden ja työntekijöiden työpaikat mutta myös esimerkiksi tekninen-, sivistys-, vapaa-aika ja sosiaalitoimisto. Tiloja oli varattu myös päiväkodille, monistamolle, keskusarkistolle ja käsikirjastolle. Rakennuksen koko on mittava, ja rakentaminen oli Valtimon kunnan suurimittaisin rakennushanke.

Rakennuksen arkkitehtuuri edustaa Oulun koulua, missä postmoderniset tyylipiirteet yhdistyvät monilappeisiin muotoihin, joista muodostuu lukuisia kulmia ja jännitteisiä sommitelmia. Valmistuttuaan rakennusta moitittiin sen liian suuresta koosta, sekä siitä, että se peittää näkymän takana sijaitsevaan Valtimon kirkkoon. Rakennuksen puhdaspiirteinen postmodernismi on alueella harvinaista, ja siksi rakennuksen merkitys entisen Valtimon kunnan rakennusperinteessä on merkittävä.

Kunnantalon suunnittelun harvinainen piirre oli se, että kuntalaiset pääsivät osallistumaan suunnitteluun ilmaisemalla etukäteen mielipiteensä alkuvaiheen suunnitelmista. Asiasta järjestettiin kuulemistilaisuus sekä palautetta oli mahdollista antaa myös paikallislehden ilmoituskupongin kautta. Arkkitehtitoimisto Olavi Noronen Ky oli toimittanut kolme luonnosvaihtoehtoa, lisäksi kunta pyysi 1–2 lisävaihtoehtoa. Suunnittelutoimikunta oli alkuvaiheessa pitänyt vaihtoehto A:ta eniten miellyttävänä. Tässä A-vaihtoehdossa suunnittelija oli halunnut luoda viittauksia kunnan maatalousvaltaiseen elinkeinoon käyttämällä suunnitelmassa suurta kivijalkaa ja torniaiheita, jotka saivat matalan mutta nelikerroksisen rakennuksen muistuttamaan suurta navettaa. Torniaiheet rinnastuivat AIV-torneihin. Tämä suunnitelma ei kuitenkaan toteutunut sellaisenaan. Toteutunut suunnitelma kasvoi moniulotteisemmaksi, ja menetti suorat lainaukset navetan muotoihin.

Lähteet:
Karjalainen 13.12.1985, 8.1.1987, Karjalainen 31.12.1987

Kohteen tulevaisuus (mm. uhkatekijät, päätökset, kaavallinen tilanne)
Kuntalaisten taloa remontoidaan 2020 ja talon yhteyteen siirretään Valtimon kirjasto.

Muut lähteet, lisätiedot, linkit ja liitteet

Arvottaminen

Arvo	Maakunnallisesti arvokas

Arvon perustelu
Historiallinen todistusvoima ja identiteetti
Arkkitehtuurinen ja rakennustaiteellinen arvo
Erityistä arkkitehtuuria, sijoitettu iso rakennusmassa hienosti pieneen tilaan. Merkittävä aikakautensa julkisrakentamisen esimerkki.

Inventointipäivä	Inventoija
5.1.2021	Samu Aarnio

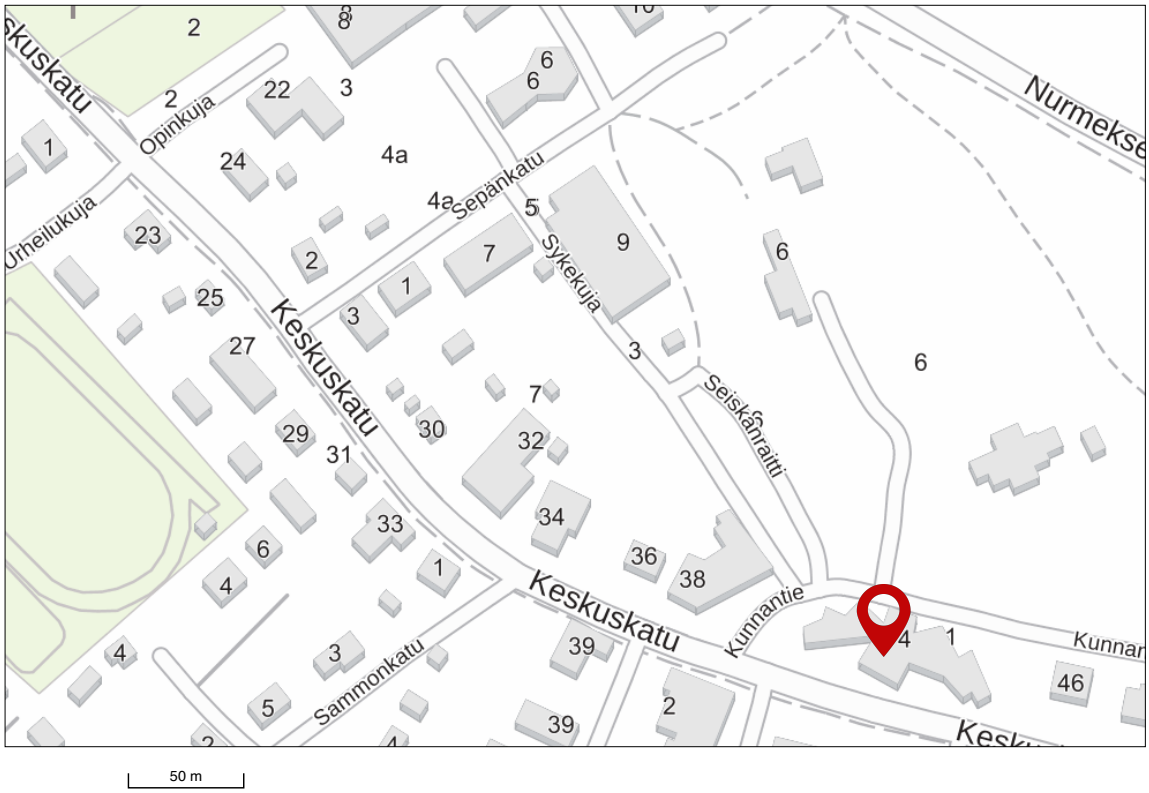

Ilmakuvat Timo Kokkonen

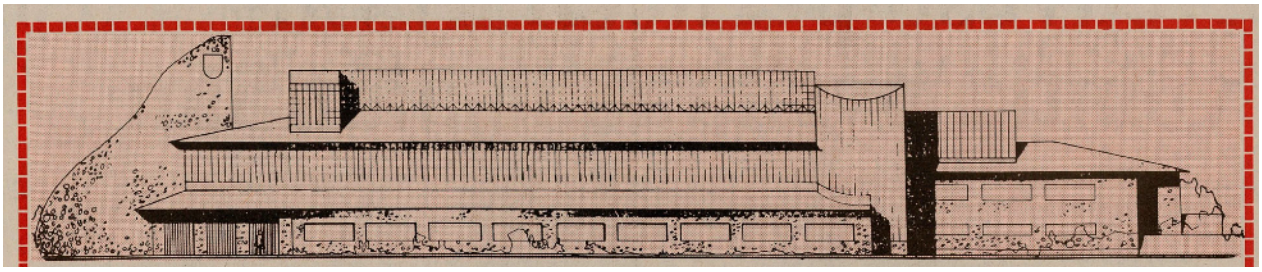

Valtimon kuntalaisten talon ensimmäinen A-suunnitelma, jossa oli viittauksia suureen navettarakennukseen. Kuva Karjalainen 13.12.1985.

Kohdekortti

Perustiedot

Tunnus	541_017_Seurakuntakeskus_Valtimo		
Nimi	Valtimon seurakuntakeskus	**Osoite** Kunnantie 6, Valtimo, 75700	
		Koordinaatit WGS84	
Kylä / kaupunginosa			63,6798
Kunta	Nurmes		28,8161
Rakennustunnus		**Kiinteistötunnus**	911-402-19-31
Kohdetyyppi	Hallinto- ja toimistorakennukset		
Valmistumisvuosi	1967		
Suunnittelija	Kaisa Harjanne ja Maija Suurla		
Kaavamerkintä	YK -korttelialue		
Maankäytön suunnittelussa aiemmin määritetty arvo			
Nyk. käyttö	Seurakuntakeskus		
Alkup. käyttö	Seurakuntakeskus		

Rakennustekniset tiedot

Kerrosluku	2
Perustus	Betoni
Runko	Puu
Kattomuoto	Tasakatto
Kate	
Vuoraus	Puu- ja tiiliverhous
Ulkovärit	Tumman -ja vaaleanruskean sävyt
Kunto / käytössä vai ei	Käytössä.
Erityishuomiot	Pappila ja kirkkoherranvirasto sijaitsivat erillisessä rakennuksessa, joka on purettu 2020.

Kohdekuvaus

Kohteen kuvaus ja historia, yleisölle julkista tietoa (lähteet mainittuna tekstiin). Henkilötietoihin tms. liittyvää aineistoa voi tallentaa erillisinä kohteeseen liittyvinä liitteinä.

Ensimmäistä seurakuntataloa suunniteltiin Kirkkosärkälle jo 1932. Luonnospiirustukset hirsirakenteiselle rakennukselle suunnitteli rakennusmestari R. Thurlin. Hanke kaatui pula-aikaan. Seuraavat suunnitelmat piirsi rakennusmestari Johannes Broche punatiilisestä seurakuntakeskuksesta 1934. Tämäkään suunnitelma ei toteutunut. Tiettävästi nämä suunnitelmat edustivat perinteistä kirkollista rakennusperinnettä (Björn 2009, 312).

Kolmannen seurakuntatalon, ja toteutuneen, suunnittelivat arkkitehdit Kaisa Harjanne ja Maija Suurla. Toteutunut seurakuntatalo, ja erillinen pappila, edustavat säntillistä 1960-luvun arkkitehtuuria parhaimmillaan. Rakennus on istutettu taidokkaasti Valtimon keskus-taa jakavalle Lokkiharjulle. Harjun vaakalinja ja ympäröivän männikön pystylinjat toistuvat rakennuksen tasapainoisessa sommittelussa. Seurakuntasalin suuret ikkunapinnat heijastavat ympäristöä.

Rakennukseen suunniteltiin alunpitäen 60-paikkainen rippikoulusali, kerhohuone ja vierashuone sekä sauna. Yläkerran seurakuntasalissa oli 110 istumapaikkaa, kahvio ja eteisaula. Tilat olivat erotettavissa liukuseinillä. Talossa olivat myös keittiö, seurakuntasisaren ja talonmiehen asunnot. (Björn 2009, 312.)

Yhdessä lähistöllä sijaitsevan Valtimon kirkon kanssa seurakuntakeskus muodostaa aistikkaan vaatimattoman kulttuuriympäristön. Arkkitehtikaksikko Kaisa Harjanteen ja Maija Suurlan töitä Pohjois-Karjalassa on tiettävästi neljä: Valtimon seurakuntakeskus, Valtimon kirjasto, Ilomantsin seurakuntakeskus ja Lieksan kirjasto. Kaikki nämä kuuluvat arvokkaana osana suomalaiseen arkkitehtuurin historiaan.

Lähteet:
Aarnio, Samu & Kononen, Suonna & Piiparinen, Pekka (2018). Pohjois-Karjalan arkkitehtuuriopas.
Björn, Ismo (2009). Valtimo. Kunnan historia. Valtimon kunta.

Kohteen tulevaisuus (mm. uhkatekijät, päätökset, kaavallinen tilanne)

Muut lähteet, lisätiedot, linkit ja liitteet

Arvottaminen

Arvo	Maakunnallisesti arvokas

Arvon perustelu
Arkkitehtuurinen ja rakennustaiteellinen arvo
Maisemallinen arvo.
Harmooninen kokonaisuus harjumaisemassa.

Inventointipäivä	Inventoija
1.12.2020	**Samu Aarnio**

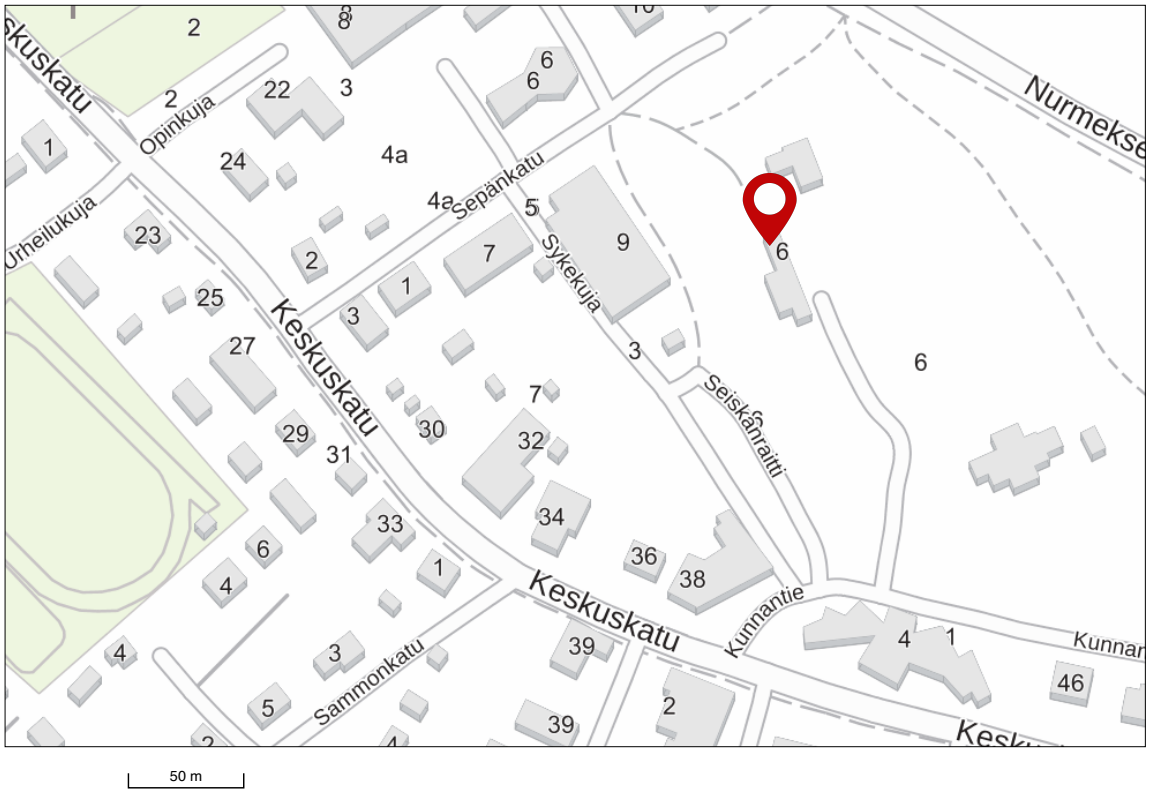

Kohdekortti

Perustiedot			
Tunnus	541_019_Ent. Lääkärientalo_Nurmes		
Nimi	Entinen Lääkärientalo	Osoite Kirkkotie 6e, 75530,Nurmes	
		Koordinaatit WGS84	
Kylä / kaupunginosa	Porokylä		63,5562
Kunta	Nurmes		29,1118
Rakennustunnus		Kiinteistötunnus	541-131-119-6
Kohdetyyppi	Asuin- ja liikerakennukset		
Valmistumisvuosi	1960		
Suunnittelija	Ei tiedossa		
Kaavamerkintä	YH -korttelialueella (hallinto- ja virastorakennusten alue)		
Maankäytön suunnittelussa aiemmin määritetty arvo			
Nyk. käyttö	Sosiaalipalvelut /SiunSote		
Alkup. käyttö	Kunnanlääkärin ja kunnan hammaslääkärin asuin- ja virkatalo		
Rakennustekniset tiedot			
Kerrosluku	2		
Perustus	Betoni		
Runko	Tiili, betoni		
Kattomuoto	Harjakatto		
Kate	Saumapelti		
Vuoraus	Rappaus		
Ulkovärit	Vaalea		
Kunto / käytössä vai ei	Käytössä		
Erityishuomiot			

Kohdekuvaus

Kohteen kuvaus ja historia, yleisölle julkista tietoa (lähteet mainittuna tekstiin). Henkilötietoihin tms. liittyvää aineistoa voi tallentaa erillisinä kohteeseen liittyvinä liitteinä.

Lääkärintalo I on valmistunut v. 1960 kunnanlääkärin ja kunnan hammaslääkärin asuin- ja virkataloksi. Lääkärien vastaanottotilat olivat alakerrassa, samoin autotallit ja vierashuone sekä sauna, joka oli yhteinen. Rakennuksen molemmilla lyhyillä sivuilla oli pätkä korkeaa betonimuuria, samoin rakennuksen pihan puolella oli betonimuurien keskelle jäävä sisäpiha. Sisäpihan ulko-ovien päällä nyt olevat lipat eivät ole alkuperäiset, niiden tilalla oli siivousparvekkeet (Rossander, 2021). Rakennuksen alkuperäiset, ulkotilaa rajaavat, muurirakenteet on hävitetty eikä rakennuksen intensiteetti ole enää havaittavissa. Lääkärien taloja rakennettiin Nurmekseen 1960-luvun alussa kaksi kappaletta, joista tämä oli ensimmäinen. Toinen rakennettiin Porokylänkatu 3:een 1964. Sen oli suunnitellut arkkitehti Martti Hakala.

Lähteet:
Nurmeksen museon johtajan Meri-Anna Rossanderin tiedoksianto.
Martti Hakalan tiedoksianto.

Kohteen tulevaisuus (mm. uhkatekijät, päätökset, kaavallinen tilanne)

Muut lähteet, lisätiedot, linkit ja liitteet

Arvottaminen

Arvo	Maakunnallisesti arvokas

Arvon perustelu
Rakennus on melko tavanomainen 1960-luvun tuote, poikkeuksen tekee se, että se on aivan 1960-luvun alusta ja siksi huomion arvoinen esimerkkinä 1950-luvun muotokielen muuttumisesta kohti rationalisempaa arkkitehtuuria. Ryhdikäs esimerkki ajan kunnanlääkärintalosta.

Inventointipäivä	Inventoija
5.1.2021	Samu Aarnio

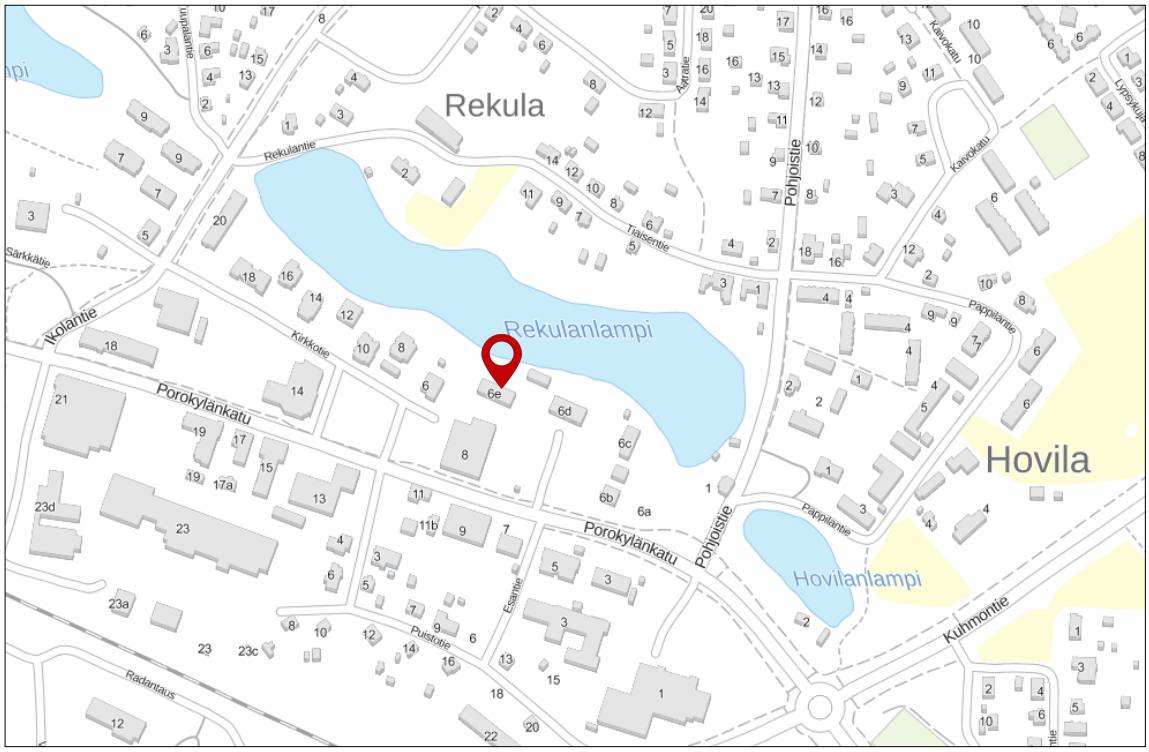

SOSIAALIPALVELUKESKUS